

SOSIALIDEMOKRAATTISEN
EDUSKUNTARYHMÄN

TOIMINTAKERTOMUS
VUODEN 1995 VALTIOPÄIVILTÄ

Sisällysluettelo

Yleistä	1
Ryhmäpuheenvuorot	3
Ryhmän kannanotot ja julkilausumat	16
Ryhmän antamia lausuntoja	18
Ryhmän aloitteet	20
Kansainväliset yhteydet	21
Ryhmän järjestäytyminen	21
Ryhmän muu toiminta	22

SELOSTUKSIA ERÄISTÄ VALIOKUNNISSA KÄSITELLYISTÄ ASIOISTA VUODEN 1995 VALTIOPÄIVILLÄ

Suuri valiokunta	24
Perustuslakivaliokunta	24
Lakivaliokunta	26
Ulkoasiainvaliokunta	27
Valtiovarainvaliokunta	29
Talousvaliokunta	32
Hallintovaliokunta	33
Sivistysvaliokunta	36
Maa- ja metsätalousvaliokunta	37
Sosiaali- ja terveysvaliokunta	38
Työasiainvaliokunta	41
Liikennevaliokunta	43
Puolustusvaliokunta	44
Ympäristövaliokunta	44



ministeriistä hyväksyttiin seuraavanlaisena: pääministeri **Paavo Lipponen**, ulkoministeri **Tarja Halonen**, työministeri **Liisa Jaakonsaari**, kauppa- ja teollisuusministeri **Antti Kalliomäki**, hallintoministeri **Jouni Backman**, toinen valtiovarainministeri **Arja Alho**, sosiaali- ja terveysministeri **Sinikka Mönkkäre**.

Hallitus antoi ohjelmansa eduskunnan käsiteltäväksi tiedonantona. Ryhmäpuheenvuorot asiasta pidettiin 25.4.1995.

Lipponen hallituksen ensimmäisiä esityksiä eduskunnalle oli toukokuussa annettu työllisyyslisäbudjetti. Hallitusohjelman hyväksymisen yhteydessä käsiteltiin myös 10 miljardin säästöpäätökset koskien lähinnä vuotta 1996. Näiden päätösten vaikutus vuonna 1999 arvioidaan olevan 14,5 miljardia markkaa. Kevätkaudella käsiteltiin budjettilaista mm. opintotukeen ja lapsilisiin liittyvät muutokset.

Työllisyys- ja talouspäätösten lisäksi kevätkaudella oli esillä perusoikeusuudistus, joka jäi edelliseltä eduskunnalta vaalien jälkeen hyväksyttäväksi tai hylättäväksi. Eduskunnan päätös oli kesäkuussa lähes yksimielinen. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä hyväksyi muutoksen yksimielisesti.

Hallituksen budjettiesitys vuodelle 1996 annettiin eduskunnalle syyskuun alussa. Samassa yhteydessä hallitus teki päätökset 5,5 miljardin markan lisäsäästöistä vaalikauden aikana. Eduskuntaryhmä käsiteli näitä asioita 14.-15.8. Turussa pidetyssä kesäkokouksessaan sekä syyskuun aikana useammassa kokouksessaan.

Talouspoliittisten päätösten lisäksi eduskuntaryhmä käsiteli vuoden 1995 aikana lähes jokaisessa kokouksessaan työllisyys- ja työelämän kysymyksiä. Ryhmän työllisyysnäkemykset tulivat erityisesti esille keskusteltaessa työllisyyslisäbudjetista ja vuoden 1996 budjetista, hallituksen lokakuussa esittämästä työllisyysohjelmasta ja samaan aikaan esityksensä tehneen eduskuntaryhmän työllisyystyöryhmän näkemyksistä sekä käsiteltäessä syyskuussa ajankohtaista työmarkkinatilannetta. Eduskuntaryhmä kannusti osaltaan työmarkkinajärjestöjä ja hallitusta pääsemään myönteiseen työmarkkinaratkaisuun.

Tämän lisäksi turvallisuuspolitiikka nousi keskeiseksi ryhmää kesteluttaneeksi kysymykseksi. Hallitus antoi kevätkaudella turvallisuuspoliittisen selonteon, josta käytiin palautekeskustelu syyskuun lopulla. Bosnian tilanteeseen liittyen hallitus antoi syksyllä erillisen Bosnia-selonteon, josta käytiin sekä lähete- että palautekeskustelu valiokuntakäsittelyineen. Samat asiat olivat osaltaan esillä uudistettaessa rauhanturvaamislakia. Nämä kaikki kolme asiaa herättivät ryhmässä runsaasti keskustelua ja erilaisia näkemyksiäkin. Bosnia-selonteko ja rauhanturvaamislaki käsiteltiin eduskunnassa kuitenkin lähes yksimielisesti.

Eduskunta oli edellisen eduskunnan aikana käsitellyt ylimpien valtioelinten valtaoikeuksia ja päätyntä sosialidemokraattien vastustuksesta huolimatta malliin, jossa eduskunta valitsisi pääministerin puhemiehen vaalin tapaan. **Lipponen** hallituksen ohjelmaan oli kirjattu, että kyseinen lakiuudistus tuossa muodossaan hylättäisiin. Tähän ratkaisuun eduskunnan enemmistö päätyikin joulukuussa 1995.

RYHMÄPUHEENVUOROT

Valtioneuvoston tiedonannot ja selonteot

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron **valtioneuvoston tiedonannosta eduskunnalle 13.4.1995** nimitetyn pääministeri **Paavo Lipposen hallituksen ohjelmasta** käytti eduskuntaryhmän puheenjohtaja **Matti Puhakka**. Puheenvuoro käytiin 25.4.1995.

Puheenvuorossaan Puhakka totesi, että uuden hallituksen kiireisimmät ja kansakunnan kannalta tärkeimmät tehtävät ovat työttömyyden vähentäminen ja valtion velkaantumisen pysäyttäminen sekä suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perustan säilyvyyden varmistaminen. Hallituksen on käytävä näihin tehtäviin käsiksi heti. Työllisyyslisäbudjetti on tuotava eduskuntaan mahdollisimman nopeasti. Valtion velkaantumista hidastavat lakiesitykset on tuotava tänne myös hallitusohjelman mukaisesti.

Hallitusohjelman lisäpöytäkirja 10 miljardin markan säästöineen tekee kipeää niin lapsiperheille, eläkeläisille, työttömille, opiskelijoille kuin tuottajille. Se on pakko tunnustaa. Kipeys ja kaikki tuska on kuitenkin helpompi hyväksyä, kun tietää, että näiden talkoiden turvin saamme talous- ja työllisyyskehityksen sekä perheidenkin kannalta erittäin tärkeän korkokehityksen vakaammalle perustalle. Korot ovat jo nyt alentuneet. Jos työmarkkinoilla päästään maltillisiin ratkaisuihin, korot alenevat edelleen. Kansalaiset ja yritykset uskaltautuvat käydä investoimaan, joka on kotimarkkinoiden toimivuuden ehto.

Puhakan mukaan oleellista on, ettei meidän tarvitse keskustella kenenkään sosiaaliturvan lopettamisesta, vaan kipeidenkin leikkausten jälkeen Suomessa turvataan kaikkien kansalaisten toimeentulo ja sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelut. Suomi on edelleenkin pohjoismainen hyvinvointivaltio, joka takaa kansalaisturvan kansalaisilleen. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä pitää tätä myös hallituksen tukemisen peruslähtökohtana.

Pääministeri Paavo Lipposen hallituksen 13.4.1995 antama ohjelma painottaa selkeästi työllisyyttä. Talouspolitiikan päätavoitteena on työttömyyden puolittaminen hallituksen toimikauden aikana. Tavoite on täsmälleen sama, jonka me sosialidemokraatit olemme asettaneet ja on myös selkeästi samassa linjassa Tasavallan presidentin viime vuonna asettaman työllisyystyöryhmän tavoitteiden kanssa.

Sosialidemokraatit pitävät välttämättömänä, että hallitus puuttuu työttömyyteen heti. Työllisyyslisäbudjetin antaminen hallituksen ensimmäisen toimintakuukauden aikana on tervetullut; sillä voidaan kattaa sitä rahoitusvajetta, joka työllisyyden hoitamisen osalta tämän vuoden talousarviossa on.

Panemme erityisellä mielihyvällä merkille sen, että hallitus on jo nyt päättänyt toteuttaa uudistuksia, joita sosialidemokraatit ovat pitkään esittäneet. Hallitusohjelmassa mainitaan työvuorottelujärjestelmä, josta sosialidemokraattinen kansanedustaja Jukka Gustafsson teki ansiokkaan ja käytökelpoisen aloitteen viime vaalikaudella. Hallitusohjelma suhtautuu

myönteisesti myös muihin työnjakomalleihin. Niitä kokeillaan ja hyväksi havaitut otetaan käyttöön. Tärkeää on, että tämä tapahtuu hyvässä yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Hallitusohjelman tavoitin Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että hallitus mahdollisimman nopeasti selvittää tulon- ja edunsaajille maksujen, verotuksen tulonsiirtojen ja palkkatulon kohtaantumiset ja tätä kautta osaltaan pyrkii estämään kohtuuttomat tulonmenetykset sekä toimeentuloloukkuihin putoamisen.

Hallitusohjelmassa todetaan, että rahaliitosta tehdään päätös eduskunnassa erikseen annettavan hallituksen esityksen perusteelta. Hallitus on päättänyt harjoittaa talouspolitiikkaa siten, että eduskunnalla on aito valinnanvapaus päätöstä tehdessään, eli, että Suomi voidaan hyväksyä rahaliittoon ensimmäisten EU-maiden joukossa. Tätä politiikkaa vastaan on vaikea väittää. On ilman muuta etumme mukaista kuulua EU:n eturivin maihin. Sillä tavoin pidämme itsellämme vallan vaikuttaa omiin asioihimme ja myös vallan vaikuttaa EU:n ratkaisuihin. Emme joudu lähestymään muita jäsenmaita anomuksilla ja erivapauspyynnöillä.

Lopullinen päätöksemme rahaliittoon kuulumisesta riippuu tietenkin siitä, miten hyvin katsomme sen tukevan työllisyyttä, kasvua ja muita reaaliatalouden piiriin kuuluvia suureita. Valtiontalouden tasapaino, valuutan ja hintojen vakaus ovat tarpeellisia, mutta niillä on silti vain välinearvo.

Tämän hallitusyhteistyön syntyminen on Puhakan mukaan jo sellaisenaan historiallinen tapahtuma. Yhteistyön silta on rakennettu sellaisten poliittisten puolueiden välille, jotka ovat koko olemassaolonsa ajan julistaneet toisensa verivihollisiksi. Hallituksen muodostamisen nopeus ja laajapohjaisuus ovat välttämättömyys suomalaisen politiikan uskottavuuden palauttamiseksi ja tätä kautta etulyöntiasema poliittiselle päätöksenteolle.

Uusi laajapohjainen hallitus on asettanut keskeisimmiksi yhteiskuntapolitiittisiksi tavoitteikseen maamme suurimpien ongelmien eli työttömyyden voimakkaan alentamisen ja velkakehityksen taltuttamisen. Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä tukee voimakkaasti näitä tavoitteita ja edellyttää niissä nopeita toimia. Niihin hallitus on jo ryhtynytkin.

Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä kannattaa hallituksen antaman tiedonannon ja samalla hallitusohjelman hyväksymistä ja esittää, että eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

* * *

Sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron **turvallisuuspoliittisen selonteon lähete keskustelussa** 6.6.1995 käytti ryhmän puheenjohtaja **Matti Puhakka**. Puheenvuorossaan hän totesi, että Suomen turvallisuuspolitiikassa yhdistyy sekä jatkuvuus että vanhasta irtautuminen. Jatkuvuutta edustaa pienen valtion pyrkimys lisätä YK:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen arvovaltaa ja tätä kautta kaikkien valtioiden ja kansakuntien tasa-arvoista asemaa. Olennainen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan jatkuvuutta on se painoarvo, jonka asetamme suhteellemme Venäjään. Samoin suhteemme muihin Pohjoismaihin on yhä yhtä tärkeä kuin ennenkin.

Jatkuvuuden korostamisesta huolimatta on murros Suomen ulkoisessa asemassa kiistaton. Murrosaika on merkinnyt muutosta parempaan: olemme menestyksekkäästi irrottautuneet kylmän sodan asetelmista. Tärkein askel on epäilemättä ollut liittyminen Euroopan unioniin. Kysymys ei ole pelkästään yhteisön meille antamasta turvallisuudesta, vaan myös Suomen mahdollisuudesta vaikuttaa Euroopan merkittävimmän vaikuttajan ulko- ja turvallisuuspoliittisiin päätöksiin.

Tavoitteenamme on Puhakan mukaan kansainvälinen turvallisuus- ja rauhanjärjestys. Se on enemmän kuin pelkkä aktiivisen sotatoimien puuttuminen, siis enemmän kuin kylmän sodan aikainen näennäinen rauha ja näennäinen turvallisuus. Tavoitteenamme on myötävaikuttaa kriisien ennaltaehkäisyyn. Kustannukset, mitattiinpa niitä rahassa tai inhimillisenä kärsimyksenä, ovat aina suuremmat, mitä syvemmälle kriisiin ajaudutaan. Ihmisoi-keusongelmien ratkaisu, rauhanturvatoiminta ja kriisienhallinta tulevat halvemmiksi kuin sotilaallinen vastakkainasettelu, sotien käymisestä puhumattakaan.

Länsi-Eurooppa on suuren elintaso- ja kehityskuilun partaalla katsoi täältä sitten entisiin komentotalousmaihiin tai yli Välimeren. Naapuriemme taloudellisten ja sosiaalisten olojen kohentaminen on välttämätön ehto rauhan ja vakauden ylläpitämiselle. Köyhyys on turvallisuusriski.

Kun pidämme mielessä taloudellisen ja poliittisen vakauden keskinäisen yhteyden, on Euroopan unionin laajeneminen myös Euroopan turvallisuuden kannalta välttämätöntä. Laajenemisen seurauksena Unionin nykyisille jäsenmaille aiheutuu välittömiä rahallisia kustannuksia. Näitä kustannuksia on kuitenkin verrattava niihin kustannuksiin ja riskeihin, joita itäisen ja keskisen Euroopan epävakaus aiheuttaa.

EU:n Essenin huippukokouksessa EU:n silloiset jäsenmaat tunnustivat laajenemisen välttämättömyyden. Unionin uusille jäsenmaille idänsuhteet ovat vielä tärkeämpiä. Suomelta on riitettävä ymmärtämystä ja aktiivisuutta Keski-Euroopan maiden tueksi. Baltian maiden saaminen etummaisten jäsen ehdokkaiden joukkoon on oman etumme mukaista.

EU ei voi ratkaista kaikkia turvallisuuskysymyksiä laajenemisella. Enemmistö ETY-järjestön piirissä olevista maista jää nykyisen kaltaisen EU:n ulkopuolelle. Unionin ja sen jäsenmaiden ulkosuhteita on kehitettävä ja yhteistyötä lisättävä.

Suomen näkökulmasta EU:n ulkosuhteissa korostuu Venäjän osuus. Venäjän kansantalouden ja ulkomaankaupan laajuus on jäänyt jo usean entisen kehitysmaan taakse, mikä saattaa houkutella aliarvioimaan Venäjää ja sen asemaa Euroopassa. Suomelle Venäjä on kuitenkin aina suuri ja merkittävä ja meidän on korostettava tämän seikan merkitystä myös muille.

Strassburgiin sijoitettu Euroopan neuvosto on kuluvin vuosikymmenen aikana kehittynyt keskeiseksi ihmisoikeuksia ja kansanvaltaa tukevaksi instituutioksi. Euroopan neuvosto hyväksyy jäsenikseen demokraattisia oikeusvaltioita. Siihen kuulumisen edellytys on alistuminen ihmisoikeustilanteen seurantaan ja arviointiin. Arvioinnissa käytetään kaikille yhteisiä periaatteita eikä näistä periaatteista poikkeamista suvaita.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön merkitys lähtee osin sen laajuudesta. ETYJ kattaa varsinaisen Euroopan lisäksi myös Eurooppalais-Atlanttisen yhteisön amerikkalaisen pilarin ja entisen Neuvostoliiton alueen. ETYJ tarjoaa koko tälle alueelle puitteet yhteisiin arvoihin ja menettelytapoihin perustuvan ihmisoikeus- ja vakauspolitiikan toteuttamiselle.

Ryhmäpuheenvuoron mukaan YK:n perinteisen rauhanturvapolitiikan arvon tunnustaminen ei estä näkemystä sen tehostamisen tarvetta. Toimiva kansainvälinen kriisinhallinta vaatii enemmän kuin YK:lla on tähän asti ollut tarjottavanaan. Rauhanturvaamiseen on liitettävä entistä enemmän humanitaaristen operaatioiden suojaamista ja toimeenpanoa ja rauhan säilymiselle välttämätöntä rakentamis- ja kehittämistyötä. Viimeksi mainitulla voidaan tarkoittaa teiden, kaupunkien tai asuntojen jälleenrakentamista. Yhtä lailla sillä voidaan tarkoittaa myös yhteiskuntien aineettoman perusrakenteen kohentamista: vapaiden vaalien valvomista, demokraattisiin oikeusvaltioihin kuuluvien instituutioiden tukemista ja kansalaisjärjestöjen auttamista.

Suomi jatkaa osallistumistaan perinteiseen rauhanturvaamistoimintaan. Siihen meillä on hyvät valmiudet, siinä olemme parhaimpien ja kokeneimpien maiden joukossa. Tehostettuun ja laajempaan rauhan turvaamiseen osallistuminen edellyttää meiltäkin uudistumista. Avustus- ja suojaamisoperaatioiden yhteydessä voidaan joutua käyttämään aseellista voimaa nk. laajennetussa itsepuolustuksessa. YK:n rauhanturvaoperaation vaikeudet Bosnia-Herzegovinan alueilla osoittavat, että perinteinen rauhanturvaaminen ei enää riitä kriisinhallintaan. Rauhanturvajoukot eivät ole onnistuneet turvaamaan siviilejä heitä varten määritellyillä suoja-alueilla eikä viemään kaikkea humanitaarista apua perille. YK-joukkojen suojattomuus on johtanut siihen, että joukkoihin kuuluvia sotilaita on otettu panttivangeiksi ja kriisin toisen osapuolen pelinappuloiksi.

Tehostettuun rauhanturvaamiseen ja kriisinhallintaan tarvittavien joukkojen on siis pystyttävä suojaamaan paitsi itseään, myös avustuskuljetuksia tai rauhanturvaoperaation kohteena olevia siviilejä. Tämä kaikki merkitsee tarvetta kouluttaa ja varustaa joukkoja entistä paremmin. Koulutuksessa on painotettava perinteisen sotilaskoulutuksen ohella yhteistoimintakykyä ja kielitaitoa. Vaativiin kansainvälisiin tehtäviin osallistuvat rauhanturvaajat tarvitsevat myös suvaitsevaisuutta ja kykyä ymmärtää vieraita kulttuureja. Sanalla sanoen, suuri osa koulutuksesta muistuttaa enemmän rauhankasvatustyötä kuin sotimistaitojen oppimista.

Uudentyyppinen rauhanturvaamiseen osallistuvien joukkojen täytyy olla nykyistä paremmassa valmiudessa. Joukkoja on voitava koota, varustaa ja toimittaa annettuihin tehtäviin riittävän nopeasti. Koska Suomella ei ole varaa ylläpitää jatkuvasti palveluksessa olevaa toimintakykyistä valmiusjoukko-osastoa, on valmiutta kohotettava kouluttamalla reserviin riittävä määrä tarvittaessa palvelukseen kutsuttavia miehiä ja naisia.

Lähtiessämme meille tuttua rauhanturvaamista laajempaan ja vaativampaan toimintaan meidän on kuitenkin välttämätöntä tehdä rajat ennalta selviksi. Osallistumme vain YK:n ja ETYJ:n toimeksiannosta tapahtuviin operaatioihin. Toimeksiantojen toteuttamisessa voimme toki olla yhteistyössä esimerkiksi WEU:n kanssa.

Omassa politiikassaan Suomi asettaa aina etusijalle diplomatian keinot kriisien osapuolten välisten ristiriitojen ratkaisemissa. Kriisinhallinnassa Suomi pitää perinteistä rauhanturvaa- mista puutteistaan huolimatta yhä arvokkaana.

On myös pidettävä selvänä, että Suomi ei osallistu rauhaan pakottamiseen. Mikäli kansainväliset joukot joutuvat konfliktin osapuoleksi, ei Suomen osallistuminen ole etujemme mukaista.

Rauhanturvaamiseen ryhtymistä ja joukkojen lähettämistä koskevat päätökset on tehtävä huolella ja harkiten. Eduskunnan osallistuminen päätöksentekoon on tärkeää. Hallitus voi joutua toimimaan nopeasti ja varustamaan ja lähettämään joukot, mutta asia on viipymättä aina saatettava eduskunnan vahvistettavaksi.

Oman turvallisuutemme perusratkaisu on nyt ja näköpiirissä olevana aikana pysyminen sotilaallisten liittoutumien ulkopuolella ja uskottavan puolustuksen ylläpitäminen.

Puhakka totesi, että Suomen etu ei sotilasliittoon kuulumista vaadi eikä perustellusti voi väittää liittoutumisen tuovan lisää vakautta maamme lähiympäristöön. Liittoutumiskysymyksessä jatkuvuuden korostaminen vakuuttaa ulkopuoliset siitä, ettei Suomi tuota yllätyksiä kenelläkään, vaan politiikkamme on järkevää ja ennustettavaa.

* * *

Turvallisuuspoliittisen selonteon palautekeskustelussa 31.10.1995 eduskuntaryhmän ryhmäpuheenpuheenjohtaja **Erkki Tuomioja**. Puheenpuhevuorossa hän totesi, että Euroopan unionin jäsenyys on Suomen asemaa selkeyttävä ja vahvistava ratkaisu ja sellaisena myös turvallisuuttamme lujittava. Ratkaisuna se ei suinkaan ole ristiriidassa sen kanssa, että haluamme vahvistaa Suomen suhteita ja yhteistyötä Venäjän ja muiden lähialuekumppaneittemme kanssa, vaan päinvastoin antaa meille mahdollisuuden paremmin suunnata eurooppalaisia voimavaroja tähän koko maanosan vakautta palvelevaan yhteistyöhön.

Suomi on liittynyt Euroopan unioniin sotilaallisesti liittoutumattomana maana, jolla on oma itsenäinen puolustus. Suomella ei ole syytä eikä näköpiirissä myöskään unionin kehittämiseen liittyviä seikkoja, jotka antaisivat aihetta muunlaiseen perusratkaisuun. Se ei sulje pois osallistumistamme unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseen edellyttäen että sen pohja pysytetään hallitustenvälisessä yhteistyössä ja ettei se johda Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden kanssa ristiriitaisiin velvoitteisiin tai siihen, että oikeuttamme päättää itse kriisinhallintatehtäviin osallistumisesta rajoitettaisiin.

Tuomioja totesi, että vaikka Suomella ei ole tarpeita sen enempää NATO:n kuin WEU:n ja EU:n puolustusulottuvuuden suhteen on valiokunnan kannanotto siitä, ettei eurooppalaisen puolustusyhteistyön kehittämisellä tule pyrkiä korvaamaan NATO:n puitteissa toteutunutta euroatlanttista yhteistyötä, hyvin perusteltu. Tämän yhteistyön vakautta ja tasapainoa palveleva vaikutus on mm. siinä, että näin Eurooppa on osallinen siinä Yhdysvaltain ja Venäjän dialogissa, joka tulee säilyttämään keskeisen merkityksensä maailmanlaajuisen turvallisuuden ylläpitämisessä.

NATO:n merkitys ei ole vain siinä, että Yhdysvallat osallistuu sen kautta Euroopan vakautta palvelemaan yhteistyöhön. Se on myös yhtä paljon siinä, että NATO:n kautta on myös Yhdysvallat sidottu eurooppalaisiin turvallisuuskäsityksiin, jotka yleensä poikkeavat amerikkalaisesta herkemmin voimapolitiikkaan turvautuvasta ajattelusta.

Eniten huomiota selonteon käsittelyssä on Tuomiojan mukaan saanut kysymys osallistumisesta laajennettuun rauhanturvatoimintaan. Se on saanut osin kohtuuttomiakin mittasuhteita puolustusvaliokunnan lausunnon johdosta. Vaikka sosialidemokraatit eivät yhdy puolustusvaliokunnan lausuntoon on sille kuitenkin annettava se tunnustus, että se on pakottanut ulkoasiainvaliokunnan mietintöä valmistaessaan erityisen huolella paneutumaan kysymykseen rauhanturvaamisesta ja kohta kohdalta vastaamaan niihin tärkeitä asioita koskeviin epäluuluihin ja väärinkäsityksiin, joihin monen ensireaktiot koko asiaan ovat perustuneet.

Nationalistinen katsanto, että muut hoitakoot vastuunkannon meidänkin puolestamme, ei ole hyväksyttävä. Siksi hallituksen kaavailema rauhanturvallain muuttaminen tavalla, joka mahdollistaa tarvittaessa osallistumisemme laajennettuun rauhanturvatoimintaan, on perusteltu. Tähän tulokseen sosialidemokraatit ovat päätyneet, kuten ulkoasiainvaliokuntakin, "kansainvälisen yhteisön nykyisen tilanteen asettamusten pohjalta". Emme siten ole ennakoimassa mitään sellaisia valintoja, jotka saattavat myöhemmin tulla eteen esim. Euroopan unionin hallitustenvälisen konferenssin seurauksena eikä tällä kannanotolla liioin pohjusteta aseamme muuttamista Länsi-Euroopan unioniin WEU:hun nähden.

Sosialidemokraattien kannattama rauhanturvallain muutos ei myöskään tarkoita sitä, että Suomi automaattisesti olisi tulevaisuudessa mukana jokaisessa operaatiossa johon pyydetään.

Päätöksenteon osalta yhdyimme ulkoasiainvaliokunnan mietintöön siinä, että eduskunnan kokonaisuudessaan tulee olla joukkojen lähettämisessä päättäjän asemassa. Eduskunnan osallistumiseksi ei riitä vain ulkoasiainvaliokunnan kuuleminen. Laajennettu rauhanturvatoiminta voi kuitenkin johtaa aikaisempaa haasteellisempiin ja vaikeimpiin tilanteisiin jolloin on tärkeitä, että koko eduskunta on kantamassa vastuun tehtävän vastaanottamisesta.

Kysymys ei suinkaan ole siitä, että olisimme puoltamassa sotilaalliselle voimankäytölle lisää tehtäviä ja oikeutusta, vaan päinvastoin siitä että tuemme kansainvälisen yhteisön mahdollisuuksia tulla väliin tilanteissa, joissa sotilaallista voimaa ilman tällaista väliintuloa käytettäisiin ihmisten ja heidän elinmahdollisuuksiensa hävittämiseen ja vihostuuksiensa epäämiseen.

Sosialidemokraatteina olemme vakavasti huolissamme yhteiskunnassamme eri yhteyksissä ilmenevistä militarisoimispiirteistä ja vaadimme hallitukselta puuttumista näihin ilmiöihin. Sivistysvaltioissa aseiden paikka on kasarmeissa ja tiukasti vartioituissa varastoissa, ei näyttelyissä tai näytöksissä eikä reservilaisten kotona. Mitä enemmän ja vapaammin tappoaseita yhteiskunnassa liikkuu, sen suurempi on vaara että niitä ajautuu myös häiriintyneiden ihmisten ja rikollisten käsiin ja käyttöön. Kansalaisten arkiturvallisuus edellyttää tässä tiukkuutta.

Se mitä organisatorisia muutoksia laajennettu rauhanturvatoiminta edellyttää, on Tuomiojan mukaan ennen muuta käytännön kysymys. Hallituksen selonteossa kaavailtu ns. valmiusjoukko on yksi mahdollinen tapa hoitaa asia. Valmiusjoukko ei tarkoita erikoista eliittijoukko-osastoa vaan sitä, että rauhanturvaamistehtäviin varatun yksikön tulee voida lähteä tehtäviinsä heti kun tilanne sitä vaatii, eikä vasta viidestoista päivä, joka kerta erikseen koottujen ja koulutettujen yksiköiden valmistautumisen jälkeen.

* * *

Hallitus antoi 14.12.1995 eduskunnalle nk. **Bosnia-selonteon**, josta pidettiin ryhmäkohtaiset lähetepuheenvuorot 18.12. Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoron käytti **Erkki Tuomioja**.

Puheenvuoronsa aluksi Tuomioja totesi, että yli kolme vuotta jatkunut, yli 200 000 uhria vaatinut ja yli kaksi miljoonaa ihmisen pakolaisuuden aiheuttanut sotiminen entisen Jugoslavian alueella on nyt lähellä päätöstään Pariisissa allekirjoitetun rauhansopimuksen perusteella.

Tärkeintä on, että kaikki osapuolet ovat allekirjoittaneet rauhansopimuksen. Päällimmäinen kysymys on nyt se pitääkö sopimus ja saadaanko sen mukaisesti väkivaltaisuuDET ja ihmisoikeuksien loukkaukset päättymään ja jälleenrakennustyöt aloitettua. Sitä varten tarvitaan kansainvälisen yhteisön vahva panos monikansallisen rauhansopimuksen toimeenpanojoukkojen muodossa. YKn turvallisuusneuvoston päätöksen pohjalta NATO:n on tehnyt päätöksen IFOR-operaation aloittamisesta. Tähän operaatioon on pyydetty joukkoja myös muista kuin NATO-maista, niiden joukossa Suomesta. Tähän pyyntöön on nyt vastattava. Vastahyväksytty rauhanturvalain muutos merkitsee sitä, että eduskunta on tullut tosiasialliseksi päättäjäksi asiassa.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä suhtautuu myönteisesti Suomen osallistumiseen Bosnian rauhanturvaoperaatioon selonteossa esitetyllä tavalla. Bosnian rauhan turvaamiseksi käynnistytvä operaatio on kiistatta tarpeellinen ja perusteltu. Rauhan ja vakauden aikaansaaminen Balkanilla on myös Suomea velvoittava kansainvälisen yhteisön yhteinen tehtävä ja siinä onnistuminen Euroopan turvallisuuden yhteinen etu. Sellainen ajattelu että muut kantakoot vastuun siitä meidänkin puolestamme ei ole hyväksyttävä.

Turvallisuuspoliittisen selonteon käsittelyssä sosialidemokraatit totesivat samalla kuitenkin, ettei rauhanturvalain muutos tarkoita sitä, että Suomi harkitsematta olisi tulevaisuudessa mukana jokaisessa operaatiossa johon pyydetään. Erityisen tarkkaa harkintaa vaatii nyt aloitettava, monia aivan uusia haasteita merkitsevä kansainvälinen rauhanturvaamisoperaatio.

Myönteinen lähtökohtamme esitykseen edellyttää Tuomiojan mukaan sitä, että selonteon käsittelyn jatkuessa ulkoasiainvaliokunnassa valiokunnalle annetaan nyt esittyä paljon tarkemmat tiedot sekä koko kaavaillun operaation luonteesta ja järjestelyistä että suomalaisten tehtävästä ja joukoille annettavasta mandaatista.

Erityisesti on kiinnitettävä huomiota kaikkiin niihin kysymyksiin ja ongelmakohtiin, jotka ovat olleet eduskunnassa esillä sekä turvallisuuspoliittisen selonteon että rauhanturvaamislain muutoksen yhteydessä ja joiden arvioiminen on tarpeen jottei tehtävä hyväksytyn lainmuutoksen vastaisesti voi johtaa suomalaisten osallistumiseen rauhaanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan.

Kriisinhallintayhteistyössä on kysymys ihmisten turvallisuuteen kohdistuvien uhkien torjumisesta kansainvälisellä yhteistyöllä kaikkialla maailmassa. Siinä työssä sotilaalliset keinot ovat vasta viimesijaisia, jos edes sitä. Tämä on muistettava myös entisen Jugoslavian alueella. Siksi EU:n ja Suomen osallistuminen rauhan rakentamiseen ei voi rajoittua vain rauhanturvajoukkojen lähettämiseen eikä myöskään jälleenrakennustöiden rahoittamiseen.

* * *

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron **lapsipoliittisen selonteon lähetekeskustelussa** 11.10.1995 käytti kansanedustaja **Virpa Puisto**. Hän totesi, että erityisesti pienten lasten perheiden taloudelliset vaikeudet ovat syventyneet 90-luvulla. Nuorten lapsiperheiden toimeentuloa vaikeuttavat työttömyys, velkaisuus ja välttämättömyysmenot. Väitteet tulo- ja köyhyysloukuista ovat totta.

Vanhempien työttömyydestä kärsii maassamme noin 300.000 lasta. Työttömyyden jatkuminen voi johtaa perheiden pysyvään eriarvoistumiseen, josta nimenomaan lapset kärsivät. Kyse ei ole pelkästään heikommista harrastusmahdollisuuksista, huonommista leluista ja vaatteista, vaan pitkällä aikavälillä myös tulevaisuuteen liittyvistä mahdollisuuksien eriarvoistumisesta ja syrjäytymisestä.

Syrjäytyminen on todellinen uhka monille lapsiperheille. Yhteiskunnallisen kahtiajaon ja syrjäytymisen ehkäisemisessä työllisyyspolitiikalla on ehdoton ykkösasema. Lapsiperheiden hyvinvoinnin kannalta on ehdottoman tärkeää, että onnistumme tuntuvasti alentamaan työttömyyttä, sillä työttömät lapsiperheet ovat lama-ajan suurimmat menettäjät.

Lapsiperheiden asemaan kunnissa ovat vaikuttaneet uusitut lait. Vuoden 1993 valtionosuusuudistuksen yhteydessä purettiin laajasti sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa koskevia säädöksiä. Tämä yhdessä uuden kuntalain kanssa antaa kunnille aikaisempaa suuremman mahdollisuuden itse päättää toimintatavoista, joilla palveluja järjestetään.

Käytännössä lama on Puiston mukaan merkinnyt kunnille valtionosuuksien leikkauksia, pienentyneitä verotuloja ja monissa kunnissa muutoksia palvelutoiminnassa. Muutokset ovat usein merkinneet palvelutoiminnan supistumista erityisesti ennalta ehkäisevässä työssä, mutta myös toiminnan uudelleenorganisointia siten, että palveluja on voitu järjestää vähintäänkin aikaisemmassa laajuudessa supistuneista voimavaroista huolimatta.

Tiukan valtakunnallisen ohjeistuksen puute on eräissä kunnissa johtanut voimassa olevien lakien kohtuuttoman väljään tulkintaan ja täten saattanut avun tarpeessa olevat kuntalaiset asuinpaikkansa perusteella epätasa-arvoiseen asemaan.

Valtionosuuksien supistuessa laajasti on Puiston mielestä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä lastensuojelun toiminnan ylläpitämisen ja kehittämisen kannalta tärkeää, että kunnat ryhtyvät aiempaa voimallisemmin yhteistyöhön, jolloin niukoistakin voimavaroista saadaan irti paras hyöty. Lama ei oikeuta nostamaan käsiä pystyyn.

Laman aiheuttamien säästöjen seurauksena on monissa kunnissa rajoitettu työttömien perheiden lasten päivähoito-oikeutta. Menettely on arveluttavaa, sillä jokaisella lapsella on oikeus samaan viriketasoon ja kontaktiin ikäisryhmänsä kanssa. Lapsen näkökulmasta voi arkipäiväisessä selviytymisessä olla välttämätöntä myös päiväkodin ateriat ja aikuiskontaktit. Lapsella pitää olla oikeus saada lomaa työttömyydestä. Päivähoito-oikeuden laajentaminen kaikille alle kouluikäisille on yhteiskunnallisesti merkittävä uudistus.

Tehostetussa perhetyössä huomioidaan koko perheen elinolosuhteet, autetaan perhettä heidän kotonaan ja räätälöidään tukimuodot perheen fyysisten ja henkisten voimavarojen mukaan. Käytännön työstä saadut tulokset ovat rohkaisevia. Perheenjäsenten keskenäisiä välejä, vastuuntunnetta ja lasten turvallisuutta on kyetty parantamaan. Tärkeää on muistaa perheen isä, jonka auttamiseen sosiaalityöstä puuttuu vielä valmiuksia. Merkittäviä ovat eri järjestöjen ja seurakuntien miestyöprojektit, joissa miestä tuetaan perheen kriisien ratkaisussa huoltajana ja avioeronkin jälkeen biologisena isänä. Tehostettuun perhetyöhön tarvittavat markat ja henkilöstövarat ovat pienet verrattuna vaihtoehtona olevaan erityispalvelujen tarpeeseen.

Oma asiakokonaisuutensa ovat nuorisoa koskevat erityisongelmat. Yli 15-vuotiaiden lastensuojelutapausten määrä on Puiston mukaan huolestuttava. Avohuollon resurssien vähentyessä ongelmiin ei ole mahdollista puuttua, joten yhteiskunnan normit hämärtyvät nuorilta.

Suurena huolenaiheena Puisto nosti esiin nuorten kohdalla vakavat päihde- ja huumeongelmat, joiden hoitoon lastensuojelujärjestelmällä ei ole valmiuksia. Nuoren ohjaaminen suljettuun hoitoon kuulostaa rajulta, mutta vakavassa huume- ja päihdekierteessä olevat nuoret on saatava irti kierteestä, jopa heidän omasta tahdostaan riippumatta. Hänen mielestään aikuisten on tultava tässä avuksi, kun nuori ei itse pysty kierrettään katkaisemaan. Sijoituskohteen on omattava laajasti erityisosaamista.

Mielenterveyslaki mahdollistaa alaikäisen nuoren tahdonvastaisen hoitoonohjauksen. Tätä mahdollisuutta on viimeisen kolmen vuoden aikana runsaasti käytetty myös käytöshäiriöisten, aggressiivisten ja epäsosiaalisten nuorten hoitoonohjauksessa. Sosiaalihuoltolakia tulisi tarkistaa tältä osin, jotta näiden nuorten hoidossa voitaisiin noudattaa koko perheen huomioon ottavaa hoitoa.

Oman haasteen lapsipolitiikkaamme asettaa kansainvälisyyden lisääntyminen, turvapaikan hakijoiden ja pakolaisten lisääntyminen maassamme. Vaikka en kansainvaellusta pohjolaan ennustakaan, joudumme kuitenkin sekä päivähoidon, koulun ja palvelujen tarjonnan osalta tarkistamaan, miten täytämme YK:n lapsensopimuksen vaateen, jonka mukaan lapsen on saatava tarvitsemansa sivistykselliset ja sosiaaliset palvelut asuinmaassaan.

Kuten useaan otteeseen olen todennut, lapset alueellisesti ja taloudellisesti ovat eriarvoisessa asemassa maassamme. Siksi pidämme erittäin kiireellisenä selonteossa esitetyn lapsiasiain toimiston perustamista. Suomen malli lapsiasiamieheksi voisi muistuttaa tasa-arvovaltuutettua.

Välikysymykset

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenvuoron Keskustapuolueen **hyvinvointiyhteiskunnan asemaa koskevassa välikysymyskeskustelussa** käytti eduskuntaryhmän puheenjohtaja **Matti Puhakka**. Keskustelu alkoi 17.10.1995.

Matti Puhakka totesi, että Suomen Keskusta ry:n välikysymys on tehty populistisessa ja kyynisessä hengessä. Puhakan mukaan on liikuttavaa huomata, että välikysymyksen tehtyään keskustakin on vihdoinkin huomannut sen, kuinka vaikeaan tilaan maan asiat viime hallituskaudella ajettiin. Puhakan mukaan Lipposen hallitus on runsaassa puolessa vuodessa kyennyt palauttamaan maahan sen kaltaisen ilmapiirin, jolla sosialidemokraatteina uskomme ongelmienne parhaiten ratkeavan.

Paavo Lipposen hallitus on aloittanut työn hyvinvointimme pelastamiseksi. Ensimmäisiin toimenpiteisiin kuului hyvien suhteiden rakentaminen yhteiskunnan ja talouden kannalta keskeisiin työmarkkinajärjestöihin. Työmarkkinaosapuolet laativat kesäkuussa sopimuksen, jolla sopeutetaan yksityisalojen eläkkeet niihin voimavaroihin, joita tulevana vuosina on käytössä. Syyskuussa samat tahot pääsivät yhteisymmärrykseen kaikkien aikojen kattavimmasta tulo- ja työllisyys sopimuksesta, jossa kerrankin noususuhdanteen tuomia lisätuloja halutaan ohjata uusien työpaikkojen luomiseen, ei palkkojen ulosmittaamiseen.

Nykyinen hallitus on Puhakan mukaan istunut kuusi kuukautta ja sen on siinä ajassa täytynyt laatia kokonaisratkaisu välttämättömistä säästöistä, koota yhteen työmarkkinaosa-puolet ja linjata maamme EU-politiikkaa kansakunnan kokonaisedun mukaisesti.

Puhakka kritisoi sitä, että välikysymyksen perusteluosassa väitetään hallituksen 20 miljardin markan säästöpaketin kohdistuvan suurimmalta osin sosiaaliturvaan. Väite kaipaa hänen mukaansa korjaamista. Hallituksen säästötoimista, joiden kokonaissumma on noin 21 miljardia markkaa, kohdistuu kotitalouksien tulonsiirtoihin vajaa kolmannes eli 6,6 miljardia markkaa. Se ei ole yli puolet, vaan alle kolmannes.

Hallitus tekee Puhakan mukaan säästöjä myös muualta kuin kotitalouksien tulonsiirroista. Edellinen hallitus kiristi kuntataloutta juuri samaan aikaan, kun niiden omat verotulot romahtivat. Seurauksena oli sosiaali- ja muiden palveluiden karsintaa ja 40 - 50 000 työttömyyttä. Istuva hallitus ajoittaa kuntien valtionosuuksien supistukset tilanteeseen, jossa verotulojen kasvu on ylittänyt jopa optimistiset ennakkolaskelmat. Lisäksi hallitus Puhakan mukaan toteuttaa valtionosuussäästöt alueellisesti tasapuolisesti.

Puheenvuoronsa loppupuolella Puhakka korosti, että ei ole ollenkaan pahasta, että ihmiset oivaltavat tulonsiirtojen ja työn yhteyden. Yhteisvastuun politiikkaan kuuluu, että

hyvinvointiyhteiskunta pitää huolta heistäkin, jotka syystä tai toisesta ovat syrjäytyneet. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että ansaitussa sosiaaliturvassa olisi mitään häpeämistä.

Valtion vuoden 1996 talousarvio

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron **valtion vuoden 1996 talousarvioesityksen lähetekeskustelussa** 13.9.1995 käytti eduskuntaryhmän puheenjohtaja **Matti Puhakka**. Puheenvuoronsa aluksi hän totesi, että pääministeri Lipposen hallituksen tärkeänä tavoitteena on työttömyyden puolittaminen ja julkisen velan kansantuoteosuuden kääntäminen laskuun hallituskauden aikana. Tämän mukaisesti hallitus on antanut eduskunnalle ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksen, kuluvan vuoden toisen lisätalousarvioesityksen sekä tehnyt päätöksensä vuosille 1997 - 1999 ajoittuvista lisäsäätöistä. Toimenpiteet vastaavat hallituksen toiminnalle sosialidemokraattien asettamia tavoitteita.

Sosialidemokraatit pitävät työllisyyden parantamista hallituksen tärkeimpänä asiana. Talouttamme vakauttavilla ratkaisuilla on nyt luotu edellytykset työttömyyden laskulle, mikä tukee kulutuskysyntää ja uusien työpaikkojen syntymistä. Valtion velkaantuminen on pakottanut hallituksen vaikeisiin säästöihin tulonsiirroissa, mutta poiketen edeltäjänsä ratkaisuista Lipposen hallituksen esittämät säästöt kohtelevat kaikkia mahdollisimman tasapuolisesti.

Puhakan mukaan Lipposen hallituksen toinen merkittävä saavutus, joka edellisen hallituksen aikana jäi pelkäsi puheeksi, on kansantaloutemme kehitystä vakauttava talous-, työllisyys- ja työmarkkinapoliittinen sopimus. Rahoitusmarkkinoilla päätösten vaikutukset ovat olleet myönteisiä - jopa hämmentäviä. Korkojen lasku on ensiarvoisen tärkeää hitaassa elpymisvaiheessa oleville kotimarkkinayrityksille sekä velkaantuneille kotitalouksille ja valtiontaloudelle. Ilman korkojen jo tapahtunutta ja odotettavissa olevaa laskua, asetetun työllisyystavoitteen saavuttaminen ja valtionvelanhoitomenojen pienentäminen olisivat vaikeutuneet oleellisesti.

Olemme edelleen sitä mieltä, että edellisen vaalikauden alussa oikean suuntaisella ja riittäväällä elvytyspolitiikalla olisi sisäisiä tasapainottomuuksia kyetty merkittävästi lieventämään. Päinvastaisista väitteistä huolimatta tämä olisi voitu tehdä ilman, että velka olisi kasvanut. Työttömyyden ollessa alhainen valtion verotulot olisivat pysyneet riittävinä ja säästöt olisivat syntyneet työttömyys- ja toimeentulomenoista, jotka ovat tällä hetkellä lähes 40 miljardia markkaa.

Historiasta tiedämme, että terve talouden kasvu johtaa kestävimällä tavalla työllisyyden paranemiseen. Puhakan mielestä viime ajat eivät anna mitään aihetta muuttaa tätä taloushistorian peruskäsitystä. Viimeisen vuoden aikana nopea talouskasvu on tuonut maamme 80.000 uutta työpaikkaa, joista osa on mennyt uusille työmarkkinoille tulijoille, osa työttömille.

Puhakan mukaan on myönteistä, että aktiivisten työvoimapoliittisten toimenpiteiden avulla työllistetään vuositasolla keskimäärin 5 %:a työvoimasta, eli 125.000 henkilöä. Työmark-

kinasopimuksen yhteydessä työttömyysturvaan tehtyjen ratkaisujen myötä työvoimapolitiittisen koulutuksen osuus aktiivisista työvoimapolitiittisista toimenpiteistä edelleen kasvaa.

EU:n sosiaalirahaston ohjelmat liitetään osaksi kansallista työvoimapolitiikkaa. Samoin EU:n rakennerahastojen varoin parannetaan alueiden elinkeinorakennetta tavalla joka luo edellytyksiä alueiden omaehtoiselle myönteiselle kehitykselle. Maamme eri osien myönteinen kehitys varmennetaan alueiden kehittämisestä annetun lain mukaisten aluekehitysohjelmien toteutuksella.

Hallitus on toteuttamassa sosialidemokraattien esitystä työvuorottelujärjestelmästä. Järjestelmän lähtökohdat ovat hyvät, nyt tarvitaan ennen kaikkea työnantajien mukaantuloa. Työnantaja ja työntekijöitä on kannustettava toimimaan siten, että kasvanutta työtaakkaa jaetaan useammille. Esillä ollut 2x6 tunnin työaikamalli sopii useille aloille - nyt alkavan kokeilun jälkeen on siirryttävä pysyvämpiin toimiin.

Sosialidemokraatit asettavat etusijalle nuoret. Työvoimasta 250 000 on alle 25-vuotiaita ja alle 20-vuotiaita on näistä noin 80 000. Alle 20-vuotiaille nuorille työmarkkinatuen sijasta yhteiskunnan on tarjottava työ-, harjoittelu- tai opiskelupaikka. Tämä on nuorien itsensä ja kansantalouden kannalta perustelluinta. Samalla hallituksen tulee varmistaa opintososiaalisten tukien ensisijaisuus nuorten koulutuksen taloudellista tukea järjestäessään.

Osana kotimarkkinoiden elvyttämistä hallituksen tulee etsiä ratkaisut asunto- ja yhteiskunnan perusinvestointien vauhdittamiseen. Useista asunto- ja infrastruktuurikohteista on olemassa valmiit suunnitelmat ja niiden käynnistäminen on nopeaa. Näillä investoinneilla on myös nopeimmat työllisyysvaikutukset. Hallituksella tulee myös olla aktiivinen rooli työllisyyden ja teollisten investointien kannalta tärkeässä energiapolitiikassa.

Puhakka totesi, että ensi vuodesta alkaen Suomen valtion talousarviot laaditaan EU:n talous- ja rahaliiton lähestymisehtoja silmällä pitäen. Näin menetellään siitä riippumatta, toteutuuko rahaliitto aiotussa aikataulussa ja liittykö Suomi siihen. Eduskunta pitää oikeuden päättää Suomen liittymisestä rahaliittoon. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö politiikan tavoitteeksi tule asettaa mahdollisimman alhaista inflaatiota ja vakaata markan ulkoista arvoa. Jos talouspolitiikkamme menettää uskottavuutensa, korkoihimme pannaan vähän riskintollisää ja samalla menetetään mahdollisuus rahapolitiikan avulla tapahtuvaan talouden elvyttämiseen.

Huomionarvoista budjettiesityksessä on Puhakan mukaan se, että valtiontalouden tasapainottuminen on kyetty tekemään veroastetta nostamatta. Vaikka verotuksen keventämisen puolesta esitetyt kannanotot ovat verotuksen kireys huomioonottaen perusteltuja, katsomme, että tässä talous- ja sosiaalipoliittisessa tilanteessa mittaviin verotuksen kevennyksiin ei ole edellytyksiä. Nyt esitetyt 2 prosentin inflaatiotarkistukset estävät verotuksen liiallisen kiristymisen ja takaavat sen, että vielä töissä olevat ja tuloja saavat osallistuvat osaltaan yhteisen taakan kantamiseen.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron **valtion vuoden 1996 talousarvioesityksen palautekeskustelussa** 12.12.1995 käytti eduskuntaryhmän I varapuheenjohtaja **Kerttu Törnqvist**. Hän totesi, että kun Lipposen hallitus huhtikuussa aloitti toimintansa, sen ensimmäisiä tehtäviä oli tulevaisuuden uskon palauttaminen ihmisten mieliin. Tuon tulevaisuuden uskon perustaa on luotu hallitusohjelmalla, joka sisälsi myös liitepöytäkirjassa olevat valtiontalouden säästöt. Sitä on vahvistettu nyt käsiteltävänä olevalla budjetilla, jonka yhteydessä sovittiin lisäsäästöistä. Nyt vaalikauden mittaiset valtiontalouden säästöt ovat kaikkien tiedossa, ja tulevaisuuden suunnitelmia voi tehdä ne huomioiden.

Törnqvistin mukaan tulevaisuudenuskotalkoisiin kuului myös laaja tulopoliittinen kokonaisratkaisu. Nyt yritykset ja työntekijät tietävät, mitä sillä rintamalla lähivuosina tapahtuu ja voivat suunnitella toimintansa sen mukaan. Viimeisimpänä, mutta ei vähäisimpänä, hallitus on hyväksynyt laajan työllisyysohjelman, johon se on sitoutunut ja jonka vaikutukset näkyvät myös nyt käsiteltävänä olevassa ensi vuoden talousarviossa.

Ensi vuoden budjetin sosiaalipuolen säästöt kohdistuvat mm. työttömyysturvaan, eläkkeisiin, kotihoidontukeen, sairausvakuutukseen ja asumistukeen. Säästökohteiden moninaisuus takaa sen, ettei mitään etuusjärjestelmää tarvitse kokonaan romuttaa.

Ensi vuoden alusta voimaan tuleva eläkeuudistus on sosialidemokraattien mielestä vastuullista ja pitkäjänteistä eläkepolitiikkaa. Uudistuksen avulla kykenemme maksamaan eläkkeet myös tulevaisuudessa puuttumatta maksussa olevien eläkkeiden tasoon tai tulevien eläkkeiden tavoitetasoon.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä työllisyyttä kohentavat toimet eivät saa jäädä tähän. On tärkeää, että koko ajan valmistellaan seuraavaa toimintavaihetta, jolla tähdätään kasvun ja työllisyyden perustan vahvistamiseen.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että lähiaikoina päätetään Suomen energiapoliittisesta linjauksesta, jotta teollisuus voi varmistua kohtuuhintaisen energian saannista tulevaisuudessakin. Vanhojen metsien suojelu, liikenteen perusrakenteiden kehittäminen, tutkimuksen ja koulutuksen vahvistaminen sekä asuntopoliittikka ovat asioita, jotka myös vaativat ratkaisuaan lähiaikoina. Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan vahvistamiseen tähtäävä pk-poliittinen ohjelma on valmistumassa, samoin kaupunkien ja maaseudun kehittämisen ohjelmat. Valtion ja kuntien suhteiden uudelleenjärjestelyn valmistelu etenee aikataulun mukaan. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellyttää, että hallitus etenee määrätietoisesti näissä asioissa.

Sosialidemokraatit pitävät tärkeänä, että hallitusohjelman ja tulopoliittisen sopimuksen mukaiset keskinäiset työelämää koskevat asiat saadaan päätökseen. Tavoitteena tulee edelleen olla kolmikantaan perustuva yhteistyö asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Ajoittain esiintyvä epäluulo myös tätä järjestelmää kohtaan tuntuu perusteettomalta, koska vaihtoehtoista asioiden hoitotavasta on riittävästi esimerkkejä edellisen hallituksen ajalta.

Kuluvana syksynä hallitus on tehnyt päätöksen työllisyysohjelmasta. Ohjelmaan kuuluu avaus välillisten työvoimakulujen aikaansaaman verokiilan kaventamiseksi. Avaus on rohkea, mutta se ei kuitenkaan vaaranna valtiontalouden säästölinjaa. Ohjelmaan sisältyy myös toimenpiteet työelämän uudistamiseksi. Siinäkin suhteessa edetään rohkeasti, mutta varotaan sopimusjärjestelmän romuttamista.

Työllisyysohjelman peruslinjauksiin kuuluu lisäksi yhtä aikaa avointa työttömyyttä alentava ja taloudellista kasvua tukeva ohjelmakokonaisuus. Ohjelmassa panostetaan koulutukseen, yrittäjyyteen ja rakentamiseen.

Ohjelmaa on arvosteltu tasapaksuksi. Törnqvistin mukaan siihen ei sisälly yhtään yksittäistä tempua työttömyyden ratkaisemiseksi. Sellaista ei ohjelmaan ole etsitty, koska sellaista viisasten kiveä ei löydy. Ohjelmassa tärkeintä on se, että se pannaan täytäntöön. Ja juuri se on tämän hallituksen koko työn punainen lanka. Vaikeat, vaativat päätökset suunnitellaan ja neuvotellaan valmiiksi ja sen jälkeen ne pannaan täytäntöön. Nyt hyväksyttävä tulo- ja menoarvio on yksi osoitus siitä.

Suurtyöttömyys on ongelma koko Euroopassa. Ensi vuonna pidetään EU:n hallitusten välinen konferenssi. Sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä työttömyys on nostettava konferenssissa keskeiseksi kysymykseksi, samoin EU:n muissakin kokouksissa.

RYHMÄN KANNANOTOT JA JULKILAUSUMAT

* Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä antoi 5.4.1995 seuraavan sisältöisen kannanoton:

Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä tukee puhemies Paavo Lipposen johtaman laajapohjaisen työllisyyshallituksen muodostamista.

Ohjelmaneuvoittelussa tulee keskittyä olennaisiin asioihin ja edetä nopeasti niin, että hallitus voi aloittaa työnsä mahdollisimman pian.

Hallitusyhteistyön onnistumisen kannalta tärkeintä on kaikkien hallitusosapuolten sitoutuminen työttömyyden nopeaan alentamiseen, valtiontalouden tasapainottamiseen ja oikeudenmukaisen hyvinvointiyhteiskunnan perustan turvaamiseen.

* Sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän ja puoluehallituksen yhteisessä kokouksessa 11.4.1995 hallitusneuvottelijoiden esityksen mukaisesti eduskuntaryhmä päätti esittää puoluevaltuustolle seuraavan sisältöisen kannanoton hallitustilanteesta:

Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä on kokouksessaan 11.4.1995 saanut selvityksen hallituksen muodostamiseen liittyvistä kysymyksistä.

Käsiteltyään sääntöjen mukaisella tavalla ehdotuksen hallituksen ohjelmaksi ja puolueiden välisen sopimuksen voimasuhteiksi ja paikkajaoksi eduskuntaryhmä ehdottaa puoluevaltuustolle niiden hyväksymistä.

* Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kesäkokouksen kannanotossa 15.8.1995 korostetaan, että eduskuntaryhmä pitää tärkeimpänä tavoitteenaan työttömyyden puolittamista tällä vaalikaudella. Tulevien budjettiratkaisujen, tulopolitiikan ja Suomen Pankin korkopäätösten on tuettava tätä tavoitetta.

Korkeista työttömyyslukuista huolimatta myönteisiä tuloksia on jo saatu ja työpaikkoja on syntynyt erityisesti teollisuuteen. Saavutetut tulokset ovat tietenkin vasta alkua. Taloudellisen kasvun kestävyys on turvattava. Kasvun työllistävyttä on lisättävä työelämää uudistamalla: työllistymisen esteitä on purettava ja työn vapaaehtoista jakamista edistettävä. Sosiaaliturvaan yrityksiltä perittävää rahoitusta on muutettava siten, että verot ja nk. välilliset työvoimakulut nykyistä vähemmän rasittavat työvoimavaltaista yritystoimintaa.

Aktiiviselle työvoimapolitiikalle asetetut vaatimukset lisääntyvät suurtyöttömyyden pitkittyessä ja koulutetun työvoiman kysynnän kasvaessa. Vaatimuksiin on vastattava kohottamalla työvoimapolitiittisen koulutuksen laatua. Työllistämisestä ja koulutuksesta on laadittava sekä työttömien että yritysten tarpeisiin räätälöityjä kokonaisuuksia. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellyttää hallitukselta tulo- ja menoarvioon sisältyviä toimenpiteitä, joilla luodaan edellytykset työllistävälle talouskasvulle ja työllisyyttä edistävälle työvoimapolitiikalle. Hallituksen on taattava rahoitus nk. nuorisokansliapäälliköryöryhmän ohjelmalle, jolla luodaan työ- ja opiskelupaikkoja nuorille.

Hallitus on ensimmäisinä kuukausinaan onnistunut talouspolitiikkansa hoidossa. Hallitusta muodostettaessa sovitusta säästöistä suurin osa on jo päätetty toteuttaa. Jäljellä on kuitenkin vielä noin 5,5 miljardin markan lisäsäästöjen päättäminen. Uudet säästöt on kohdennettava järkevästi ja oikeudenmukaisesti: puolustushallinnon, valtion tukeman yritystoiminnan ja maatalouden on osallistuttava vähintään yhtä suurella osalla uusiin kuin jo aiemmin päätettyihin menojen leikkauksiin.

Työttömyysturvassa on sellaisia epäkohtia, joiden korjaaminen tuo mahdollisuuksia oikeudenmukaisuutta ja kohtuullisuutta toteuttaviin säästöihin. Säästöjen sisällöstä on pyrittävä sopimaan työmarkkinajärjestöjen kanssa. Työttömyysturvan tulee aiempaa voimakkaammin edistää aktiivista työllistymistä. Esteet lyhytkestoisten töiden vastaanottamiselta on poistettava.

Koulutuksen, tutkimuksen ja tieteen tarvitsemat määrärahat on turvattava.

Asuntorahoitukseen on perustettava vaihtoehtoinen rahoitusjärjestelmä. Asunnon hankkijoiden on saatava koroltaan kohtuullista ja mahdollisimman pitkäaikaista luototusta. Asuntolainat on irrotettava nykyisestä epävakaaasta järjestelmästä ja tilalle on luotava pitkäjänteinen sekä mahdollisimman vakaa järjestelmä.

RYHMÄN ANTAMIA LAUSUNTOJA

* Eduskuntaryhmä antoi 31.10.1995 lausunnon kauppa- ja teollisuusministeriön asettaman energiansäästötoimikunnan mietinnöstä.

Maamme ollessa pääosin riippuvainen tuonnista energiankäytössä, teollisuutemme ollessa energiantensiivisti ja ilmastomme asettaessa erityisiä vaatimuksia energianhuollolle on energiansäästö meillä kansainvälisestäkin verraten pitkälle kehittynyttä. Saavutettuja tuloksia pidetään kuitenkin liian vaatimattomina. Lisäksi energiakysymykset liittyvät läheisesti sekä kansallisiin että kansainvälisiin ympäristöongelmiin. Edellä mainituista lähtökohdista on perusteltua, että Suomi työskentelee aktiivisesti myös kansainvälisissä yhteyksissä energiansäästötoimenpiteiden aikaansaamiseksi.

Kun käytettävästä primäärienergiasta saadaan hyödynnettyksi eräiden energiankäyttömuotojen osalta alle 50 %, on mielestämme välttämätöntä tutkia tarkemmin myös mahdollisuuksia energiansäästöön tuotannon ja jakelun osalta. Esimerkiksi hyötysuhteeltaan heikon lauhdevoiman useimmiten hyödyntämättä jäävän lauhdeveden sisältämän lämpöenergian hyötykäyttöä olisi syytä tutkia.

Toimikunnan työssä on lisäksi jäänyt perusteettomasti tutkimatta kansainvälisissä yhteyksissä lisääntyvää kiinnostusta saanut vapaasti kaupattavissa olevien energiankäyttökiintiöiden malli. Mallin hyvät ja huonot puolet olisi ainakin tullut selvittää.

Toimikunta on käsitellyt erillisinä malleina taloudellista ohjausta ja normiohjausta. Eri mallit on käsitelty liiaksi toistensa vaihtoehtoina. Kumpakaan etenemisreittiä tarvitaan. Pelkällä normiohjauksella yksin ei saada aikaan riittäviä energiansäästöjä. Nopeasti toteutetuilla yksipuolisilla taloudellisen ohjauksen keinoilla voidaan puolestaan vahingoittaa maamme kilpailukykyä ja koko kansantaloutta. Aiemmat kokemukset osoittavat, että taloudellisen ohjauksen keinoilla päästään kuitenkin tehokkaampiin lopputuloksiin. Ympäristöverotuksen käytössä on toimittava aktiivisesti myös kansainvälisen harmonisoinnin aikaan saamiseksi. Toimikunnan mietintöön kolmantena toimintamallina otettuaan vapaaehtoisuuteen perustuvaan, lähinnä energia-alan järjestöjen ja teollisuuden toimin toteutettavaan, malliin emme juurikaan usko.

Huomattavaa energiansäästöä ei tunnetusti saada aikaan ilman, että varsinaiset energiankuluttajat eli kansalaiset, elinkeinoelämä ja teollisuus toteuttavat toimenpiteitä omissa toiminnoissaan. Energiansäästökampanjointiin on osoitettu huomattavasti valtion rahoitusta. Kokemukset ovat kuitenkin olleet sen suuntaisia, että informaatio tavoittaa parhaiten ne tahot, jotka ovat jo valvuneet energiansäästöön ja joilla on säästön osalta riittävä taloudellinen insentiivi.

Tiedotusta tulee jatkossa kyetä kohdentamaan laajemmalti myös muihin tahoihin. Erilaisten energiansäästöinvestointien tukeminen tulee lisäksi kohdentaa siten, että tehdystä investoinnista on selkeästi hyötyä koko kansantaloudelle eikä vaikeiselle investointiavustuksen kohteena olevalle yritykselle. Energiansäästökampanjoilla päästään parhaitiin tuloksiin yhdistämälle ne saman aikaisesti toteutettavaan taloudelliseen ohjaukseen.

Energiansäästöviestinnässä tulee tällöin kertoa kuluttajille, kuinka he voivat vähentää energiankulutustaan ja siten välttää muutoin tapahtuvaa energiakulujensa kasvamista.

Toimivaltaansa ja esitettyyn pyyntöön viitaten Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ilmoittaa valmiutensa käsitellä myönteisessä hengessä hallituksen energiansäästöohjelmaa ja siihen liittyviä hallituksen esityksiä eduskunnassa. Hallituksen energiansäästöohjelman tulisi olla toimikunnan esityksiä haasteellisempi.

*** Eduskuntaryhmä antoi 30.11.1995 lausunnon YK:n IV Naisten Maailmankonferenssin toimintaohjelmasta.** Lausuntopyyntöön kysymykseen, mitkä hallituksen tai viranomaisen toimenpiteet ovat tarpeen toimintaohjelman toteuttamiseksi, eduskuntaryhmä lausui seuraavaa:

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että Suomen hallitus toteuttaa ohjelmansa mukaista politiikkaa, jonka tavoitteena on suurtyöttömyyden voittaminen ja hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaaminen.

Hyvinvointiyhteiskunnanperusta on työ. Omat ansiot ovat paras tapa turvata yksilöiden ja perheiden toimeentulo. Lisäksi hyvä työllisyys on välttämätöntä sosiaalisten palveluiden ja tulonsiirtojen rahoittamiseksi.

Naisten aseman suhteellinen paraneminen on viime vuosikymmeninä ollut yhteydessä naisten työssäkäyntimahdollisuuksien lisääntymiseen. Omat työansiot ja työssäkäynnin mukanaan tuoma omanarvontunto ovat vahvistaneet naisten asemaa yhteiskunnan ja perheen sisällä. Tästä syystä työllisyyden parantaminen on tehokkainta tasa-arvotyötä. Työllisyyspolitiikassa on yleisen työllisyystilanteen ohella otettava erityisen huomion kohteeksi osa-aikaisen ja muun epätyypillisen työn osuuden kasvu. On huolehdittava siitä, että naisista ei vastoin tahtoaan tehdä työmarkkinoiden heikompiosasta reserviä.

Sosiaalisten tulonsiirtojen ja palveluiden turvaamisessa on tasa-arvonäkökohtiin kiinnitettävä erityistä huomiota. Naisten työssäkäyntimahdollisuuksia ja naisten itsenäisyyttä lisäävät palvelut ovat ensiarvoisen tärkeitä ja niiden säilyttäminen on välttämätöntä julkisyhteisöjen vaikeasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Niin ikään naisille suunnattuja turvallisuus- ja kriisipalveluja on ylläpidettävä kaikissa oloissa.

Suomen velvollisuudet naisten aseman parantamiseksi koskevat myös muita kuin Suomen kansalaisia ja ne ulottuvat maamme rajojen ulkopuolelle. Suomen on toimittava naisten aseman parantamiseksi kaikkialla maailmassa, erityisesti köyhissä maissa ja erityisesti sodista, ihmisoikeusloukkauksista ja pakolaisuudesta kärsivien keskuudessa. Suomen on huomioitava tasa-arvonäkökohdat toiminnassaan kansainvälisissä järjestöissä, kehitysyhteistyössä ja muussakin kansainvälisessä toiminnassa.

*** Lausuntonaan oikeusasiamiestyöryhmän osamietinnöstä Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä esitti 12.12.1995 seuraavaa:**

Osamietinnöstä eduskuntaryhmässämme käydyssä keskustelussa tuli ilmi toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Kanteluiden lisääntymisen ja perusoikeusdistuksen perusteella

yleinen käsitys kuitenkin oli, että oikeusasiamiehen toimiston henkilöresursseja on lisättävä. Erilaisia näkemyksiä esitettiin sen sijaan siitä, tuleeko lisäys tehdä esittelijöiden vain ratkaisijoiden määrään.

Nykyistä useamman oikeusasiamiestasaisen ratkaisijan järjestelmään siirtymisessä nähtiin vaaraksi erilaisten ratkaisulinjojen muodostuminen oikeusasiamiehen toimiston sisälle. Keskustelussa painotettiin eduskunnan oikeusasiamiehen toimen institutionaalista luonnetta, jonka ei tulisi hämärtä organisationalisin uudistuksin. Tämän johdosta harkittaessa mallia, jonka mukaan ratkaisijoiden eli oikeusasiamiesten määrää lisättäisiin, pidettiin perusteltuna pysyttää nimityksellinen ero oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen/miesten välillä riippumatta heidän itsenäisestä päätöksentekooikeudestaan. Toisin sanoen yhden oikeusasiamiehen ja kahden apulaisoikeusasiamiehen mallia pidettiin parempana kuin kolmen oikeusasiamiehen mallia.

Tehtyjen kanteluiden käsittelyaikaohjen lyhentämiseksi työryhmän tulee eduskuntaryhmämme mielestä kuitenkin jatkotyössään harkita myös henkilöstövoimavarojen lisäämisen mahdollisuutta erityisesti esittelijäportaassa oikeusasiamiesten toimien lisäämisen sijasta.

RYHMÄN ALOITTEET

Vaalikauden alussa ryhmän jäsenet jättivät yhteensä 60 kpl toivomusaloitteita. Hallitus antoi valtiopäivien aikana yhteensä kolme lisätalousarviota, joihin liittyen ryhmän jäsenet tekivät 14 kpl aloitteita. Syysistuntokauden alussa sosialidemokraatit jättivät yhteensä 103 kpl talousarvioaloitteita.

Ryhmän jäsenten aloitteet olivat pääasiassa luonteeltaan paikallisia. Kansanedustaja **Marjatta Vehkaoja** oli ensimmäinen allekirjoittaja valtion mielisairaaloiden hallinnollista asemaa koskevassa talousarvioaloitteessa. Aloitteessa katsottiin, että erityisen vaarallisten ja vaikeasti hoidettavien mielisairaitten hoitoa ei pidä hajottaa kunnallisiin sairaaloihin. Tämän aloitteen allekirjoitti 126 kansanedustajaa eri eduskuntaryhmistä.

Kansanedustaja **Kari Rajamäki** jätti 7.4.1995 lakialoitteen, jossa ehdotetaan, että onkiminen ja pilkkiminen tehtäisiin jokamiehenoikeudeksi ja viehekalastusta varten säädettäisiin läänikohtainen viehekalastusmaksu. Henkilökohtaisen viehekalastusmaksun maksanut henkilö olisi oikeutettu kalastamaan vavalla ja vieheellä niiden läänien alueilla, joita koskevan maksun hän on maksanut. Aloitteen allekirjoitti yhteensä 105 kansanedustajaa eri eduskuntaryhmistä.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä teki puoluekokoukselle 14.12.1995 pitämässään kokouksessa aloitteen yhteiskunnallisen aloitteen palauttamisesta sosialidemokratialle hyvinvointiyhteiskunnan turvaamiseksi. Aloitteessa eduskuntaryhmä esittää, että puoluekokous velvoittaa puoluehallituksen yhdessä eduskuntaryhmän kanssa laautimaan laajaan järjestökäsittelyyn lähetettävän hyvinvointipoliittisen asiakirjan. Siinä on hahmotettava tavoitteet, puitteet ja keinot suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tulevalle

kehitykselle ohjeeksi toteutettavalle politiikalle. Tämän työn perusteella on arvioitava puolueen hallitus- ja eduskuntatyötä tämän vaalikauden aikana.

KANSAINVÄLISET YHTEYDET

Eduskuntaryhmä on Pohjoismaiden Neuvoston sosialidemokraattisen ryhmän jäsen. Kaikki sosialidemokraattiset Pohjoismaiden Neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsenet ovat osallistuneet myös ryhmän toimintaan. Toimintavuoden työssä painottui neuvoston uuden organisaation luominen. Neuvoston työjärjestys ja nk. Helsingin sopimus muutettiin ja uusi organisaatio astui voimaan vuoden 1996 alusta. Näkyvin muutos on neuvoston entisten kuuden valiokunnan supistuminen kolmeksi valiokunnaksi, jotka ovat Eurooppa-valiokunta, Pohjola-valiokunta ja Lähialue-valiokunta.

Eduskuntaryhmä on myös Euroopan Neuvoston ja ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen sosialistiryhmien jäsen ja mukana näiden ryhmien toiminnassa valtuuskuntiin kuuluvien eduskuntaryhmämme jäsenten kautta.

Toimintavuosi oli ensimmäinen vuosi EU-parlamentin 16 suomalaiselle, eduskunnan valitsemaalle jäsenelle. Edellisen eduskunnan jäsenistä valituista EU-parlamentaarikoista on neljä sosialidemokraattia: **Ulpu Iivari, Riitta Myller, Saara-Maria Paakkinen ja Mikko Rönnholm**. He ovat järjestäytyneet valtuuskunnaksi ja valtuuskunnalla on palkattuja toimihenkilöitä sekä Suomessa että Belgiassa. Valtuuskunnan Helsingin toimisto on auttanut yhteyksien pitoa eduskuntaryhmän ja europarlamentaarikkojen välillä. Valtuuskunnalla on lisäksi toimistoja ja yhteyshenkilöitä eri puolilla Suomea.

RYHMÄN JÄRJESTÄYTYMINEN

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä valitsi 27.3.1995 pitämässään järjestäytymiskokouksessa ryhmän puheenjohtajaksi **Antti Kalliomäen**. Ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi valittiin **Kerttu Törnqvist** ja toiseksi varapuheenjohtajaksi **Erkki Tuomioja**.

Ryhmän työvaliokunnan muiksi jäseniksi valittiin **Jouni Backman, Sinikka Mönkäre, Mats Nyby, Arja Ojala, Reino Paasilinna, Virpa Puisto ja Maija Rask**.

Ryhmän ehdokkaaksi eduskunnan puhemiehistöön valittiin **Paavo Lipponen**, joka tuli valituksi eduskunnan puhemieheksi. Lipposen tultua nimitetyksi pääministeriksi ryhmä asetti 20.4.1995 ehdokkaaksi eduskunnan puhemiehistöön **Matti Louekosken**, joka valittiin eduskunnan II varapuhemieheksi.

Samassa kokouksessa eduskuntaryhmä valitsi valtioneuvoston jäseneksi siirtyneen **Antti Kalliomäen** tilalle ryhmän puheenjohtajaksi **Matti Puhakan**. Niin ikään valtioneuvoston jäseniksi siirtyneiden **Jouni Backmanin** ja **Sinikka Mönkären** tilalle ryhmä valitsi työvaliokuntaan **Leena Luhtasen** ja **Johannes Koskisen**.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän toimistossa ovat työskennelleet ryhmäsihteeri **Kari Laitinen**; kansainvälinen sihteeri **Pertti Rauho**, jonka työsuhte vakinaistettiin joulukuussa; talouspoliittinen sihteeri **Sisko Seppä** (4.5.1995 asti, jolloin hän siirtyi erityisavustajaksi valtiovarainministeriöön); tiedotussihteeri **Anna-Liisa Sirjamo** ja lainsäädäntösihteeri **Reijo Svento**. Va. talouspoliittiseksi sihteeriksi määräaikaiseen työsuhteeseen valittiin 15.8.1995 alkaen valtiotieteen kandidaatti **Tapio Hellstén**. Samanaikaisesti ryhmän toimistoon perustettiin määräaikainen sosiaalipoliittisen sihteerin toimi, johon valittiin valtiotieteen maisteri **Ulla-Mari Karhu**. Toimistosihteereinä ovat työskennelleet **Raili Jantunen**, **Ulla-Maija Kesänen**, **Leena Nivalainen** ja **Rita Svento**.

Eduskuntaryhmä kokoontui vuoden 1995 aikana 47 kertaa ja työvaliokunta 43 kertaa. Työvaliokunnan kesäkokous pidettiin 8. elokuuta Lahdessa ja ryhmän kesäkokous 14.-15. elokuuta Turussa.

RYHMÄN MUU TOIMINTA

Eduskuntaryhmä asetti keskuudestaan **työryhmän pohtimaan keinoja suurtyöttömyyden voittamiseksi**.

Työryhmä päätti jakaa työnsä kahteen osaan. Päätettiin viipymättä laatia ehdotuksia toimenpiteiksi, joilla työttömyys saadaan selvään laskuun jo lähikuukausien aikana. Lisäksi päätettiin laatia ehdotuksia rakenteellisista uudistuksista, jotka tukisivat taloudellisen kasvun jatkumista ja talouskasvun työllistävyyden lisäämistä.

Pikaisesti vaikuttaviksi toimiksi työryhmä esitti:

Taloudellista kasvua, yritystoimintaa ja kotimaista kysyntää tuetaan

- * *löytämällä ratkaisuja pienten ja keskisuurten yritysten rahoitus- ja vakuusongelmiin;*
- * *asuntorakentamista ja julkisia rakennusinvestointeja elvyttämällä.*

Avointa työttömyyttä vähennetään työtä jakamalla

- * *helpottamalla poikkeusjärjestelyin ikääntyneiden ja pitkään työttömänä olleiden henkilöiden eläkkeelle pääsyä;*
- * *ylitöiden määrää tuntuvasti rajoittamalla.*

Työ ja työhön halukkaat saatetaan yhteen

- * *lyhytkestoisten työsuhteiden vastaanottamista helpottamalla.*

Työryhmä arvioi ehdotustensa vähentävän työttömyyttä 2-3 prosenttiyksiköllä, rakentavan luottamusta tulevaisuuteen ja käynnistävän työllisyyttä ja kasvua tukevan kehityksen.

Työryhmä vaati myös pitemmällä aikavälillä vaikuttavia rakenteellisia uudistuksia:

- *työn jakamista tehokkailla ja pikaisesti toimeen pantavilla malleilla*
- *sosiaaliturvan rahoituksen ja verotuksen uudistamista työtä ja työvaltaisia aloja suosivaksi*
- *yhteiskunnan vastuuta pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työllistämisestä*
- *taloudellista kasvua tukevaa elinkeinopolitiikkaa.*

Työryhmän jäseniksi valittiin **Reijo Lindroos** (pj.), **Jukka Gustafsson**, **Johannes Koskinen**, **Esa Lahtela**, **Pirkko Peltomo**, **Riitta Prusti**, **Matti Puhakka**, **Virpa Puisto**, **Heikki Rinne**, **Jukka Roos**, **Jouko Skinnari**, **Erkki Tuomioja**, **Kerttu Törnqvist** ja **Marja-Leena Viljamaa**. Työryhmän sihteerinä toimi **Pertti Rauhio**. Työryhmässä kuultiin myös työministerin erityisavustajaa **Petri Mäkistä**.

Eduskuntaryhmä asetti keskuudestaan myös opiskelijapoliittisen työryhmän, jonka jäseniksi valittiin **Jukka Gustafsson** (pj.), **Arto Bryggare**, **Tarja Filatov**, **Kimmo Kiljunen**, **Leena Luhtanen**, **Arja Ojala**, **Säde Tahvanainen**, **Marja-Liisa Tykkyläinen** ja **Pia Viitanen**. Työryhmän sihteereiksi nimettiin **Anna-Liisa Sirjamo** ja **Sanna Vallinen** sos.dem. opiskelijajärjestöstä.

SELOSTUKSIA ERÄISTÄ VALIOKUNNISSA KÄSITELLYISTÄ ASIOISTA

SUURI VALIOKUNTA

Suomen jäsenyys Euroopan unionissa on täysin muuttanut suuren valiokunnan työn luonnetta ja merkitystä. Valiokunnasta on tullut Suomen eduskunnan EU-valiokunta, joka on päävastuussa hallituksen EU-politiikan parlamentaarista valvonnasta. Valiokunnan selkeänä tavoitteena on ollut kansanedustuslaitoksen vaikutusvallan kasvattaminen. Suomen eduskunta voi valvoa ja ohjata hallituksen ja sen ministerien ja virkamiesten toimia Euroopan unionissa tehokkaammin kuin muut kansalliset parlamentit EU:ssa Tanskaa enintään lukuun ottamatta.

Merkittävä osa suuren valiokunnan EU-työstä liittyy EU:n korkeimman päättävän elimen, ministerineuvoston, suomalaisedustuksen valvontaan. Ministerineuvoston kokouksiin osallistuvat ministerit ovat antaneet ennalta selvityksiä käsiteltävistä asioista ja suuri valiokunta on tuonut eduskunnan kannan esiin, mitä eduskunnan lainsäädäntö-, budjetti- tai sopimuksetekovaltaa koskeissa kysymyksissä on lähtökohtana Suomen menettelylle asian käsittelyssä. Ministerineuvoston kokousten jälkeen hallitus on velvollinen selostamaan valiokunnalle käytyjä keskusteluja ja tehtyjä päätöksiä sekä Suomen toimintaa. Suuri valiokunta valvoi myös Suomen osallistumista Eurooppa-neuvoston kokouksiin kuulemalla pääministeriä sekä kokousten alla että niiden jälkeen.

Suuren valiokunnan puheenjohtajana toimi sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän 2. varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja.

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Ylimpien valtiotelinten valtaoikeusuudistus raukesi

Eduskunta oli hyväksynyt vuoden 1994 valtiopäivillä lepäämään yli vaalien hallituksen esityksen ylimpien valtiotelinten valtaoikeuksien muuttamisesta. Hallituksen esityksen 285/1994 keskeisimpiä esityksiä olivat eduskunnan aseman vahvistaminen ylimpänä valtiotelimenä. Tasavallan presidentillä säilyisi mm. ulkopoliittikaan, valtioneuvoston muodostamiseen, lakien säätämiseen, eduskunnan hajoitukseen ja virkamiesten nimittämiseen liittyviä valtaoikeuksia.

Hallituksen esityksen mukaan eduskunta olisi valinnut pääministerin. Pääministeriksi presidentti olisi nimittänyt henkilön, jonka eduskunta olisi annettujen äänten enemmistöllä valinnut tähän tehtävään. Muut ministerit presidentti nimittäisi eduskuntaryhmiä kuultuaan.

Asetuksen antaminen tulisi perustumaan laissa olevaan valtuutukseen. Asetuksenantovalta kuuluisi valtioneuvostolle, jollei presidenttiä tai ministereitä ole erikseen valtuutettu antamaan asetusta.

Eduskunnan asemaa vahvistettaisiin edellyttämällä eduskunnan hyväksymistä kaikille tärkeille valtiosopimuksille ja lainsäädäntöä muuttavien sopimusten irtisanomiselle.

Sosialidemokraatit olivat vuoden 1994 valtiopäivillä valmiita hyväksymään uudistuksen muut osat lukuun ottamatta pääministerin valintaa koskevaa ehdotusta, jonka sijaan sosialidemokraatit esittivät oman kompromissimallinsa pääministerin valintamenettelyksi. Hallitusneuvotteluiden yhteydessä sovittiinkin, että lepäämässä oleva uudistus hylätään perustuslain säätämisjärjestyksen edellyttämässä eduskunnan uudessa käsittelyssä.

Syksyn 1995 aikana uudistuksesta käytiin vielä poliittisia keskusteluita, joissa haettiin mm. ratkaisua, jossa yhteisesti hyväksyttävissä olevat uudistuksen osat hyväksyttäisiin. Keskusteluiden jälkeen koko uudistus päätettiin kuitenkin hylätä ja palata asiaan tammikuussa 1996 asetettavan koko perustuslakiamme uudistavan valtiosääntö 2000-komitean työn yhteydessä.

Vaaleja ja kansanäänestyksiä koskeva lainsäädäntö uudistettiin

Vaalilainsäädäntö muutettiin siten, että äänioikeusikä määräytyy vaalivuoden alun asemasta vaalipäivän mukaan siten, että jokainen, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta, on äänioikeutettu. Äänestysalueiden ja vaalipiirien vaaliluettelot korvataan äänioikeusrekisterillä. Siihen otetaan jokaisesta äänioikeutetusta pääosin samat tiedot, jotka käyvät ilmi vaaliluettelosta ja ilmoituskortista.

Ehdokasasetteluun liittyvän tietopalvelun parantamiseksi säädetään valtakunnallisesta ehdokasrekisteristä. Siihen merkitään jokaisesta ehdokkaasta järjestysnumero, nimi ja arvo, ammatti tai toimi sekä kotikunta ja henkilötunnus.

Hallitus ehdotti vaalilautakunnan jäsenmäärän vähentämistä kolmeen, mutta perustuslakivaliokunnan mielestä sen tulee edelleen olla viisi.

Runsaasti lausuntoja

Eduskuntavaalivuodesta johtuen perustuslakivaliokunnalla ei ollut käsiteltävänänsä kovin paljon varsinaisia hallituksen esityksiä, mutta sitäkin runsaammin mm. niin sanottuihin säästölakeihin liittyviä lausuntoja. Kyseisiä lainsäädännön uudistuksia käsitellään tarkemmin niitä varsinaisesti käsitelleen valiokunnan työn selostamisen yhteydessä.

LAKIVALIOKUNTA

Pakkokeinolaki uudistettiin

Poliisilain uudistamisen yhteydessä uudistettiin pakkokeinolain telekuuntelua ja -valvontaa sekä teknistä tarkkailua koskevat säännökset. Uudistuksen yhteydessä säädettiin poliisin oikeudesta käyttää toisaalta jo aiemmin käytössä olleita (tekninen katselu esim. kiikareilla) sekä toisaalta uusia toimintatapoja (telekuuntelu).

Poliisilla on oikeus:

telekuunteluun, jolla tarkoitetaan televerkon kautta telesiittymään tulevan tai siitä lähtevän viestin kuuntelua tai tallentamista salaa viestin sisällön selvittämiseksi. Luvan telekuunteluun antaa tuomioistuin.

televalvontaan, jolla tarkoitetaan salassa pidettävien tunnistetietojen hankkimista televiesteistä, jotka on lähetetty televerkkoon kytketystä telesiittymästä tai vastaanotettu tällaiseen telesiittymään, sekä tällaisen telesiittymän tilapäistä sulkemista. Luvan televalvontaan antaa tuomioistuin.

teknilliseen kuunteluun, jolla tarkoitetaan keskustelun tai suullisen viestin kuuntelua tai tallentamista salaa teknisellä laitteella, joka ei ole ulkopuolisen tietoon tarkoitettu ja johon kuuntelija ei osallistu.

tekniseen katseluun, jolla tarkoitetaan tietyn henkilön tai paikan, jossa epäilyn voidaan olettaa oleskelevan, jatkuvaa tai toistuvaa kuvaamista tai tarkkailua kiikarilla, kameralla, videokameralla tai muulla sellaisella laitteella tai menetelmällä, sekä

tekniseen seurantaan, jolla tarkoitetaan kulkuneuvon tai tavaran seurantaa siihen kiinnitetyllä radiolähettimellä tai muulla sellaisella laitteella tai menetelmällä. Luvan kolmeen viimeksi mainittuun antaa poliisiviranomainen. Sosiaalidemokraattien mielestä tuomioistuimen olisi tullut antaa tämäkin lupa.

Kunkin pakkokeinon käyttämisen edellytyksenä on lisäksi laissa tarkemmin määritelty epäilyn rikoksen vakavuutta koskevat määräykset.

Erillinen oikeusrekisterikeskus perustettiin

Oikeusministeriön alaisuuteen perustetaan oikeusrekisterikeskus, jolle siirretään nykyisin ministeriön oikeushallinto-osaston tehtäviin kuuluvat yksityisiä henkilöitä ja yhteisöjä koskevat täytäntöönpano, rekisterinpito- ja tietojenluovutustehtävät.

Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1. päivänä maaliskuuta 1996.

Hovioikeudet voivat purkaa jutturuuhkia edelleen pienennetyissä kokoonpanoissa

Vuosina 1994 ja 1995 voimassa ollut väliaikaista lakia, jonka mukaan hovioikeudessa voidaan ratkaista asioita myös kahden jäsenen ja asian esittelijän muodostamassa kokoonpanossa, jatkettiin olemaan voimassa vuoden 1997 loppuun saakka.

ULKOASIAINVALIOKUNTA

Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajana toimi sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän jäsen **Pertti Paasio**.

Hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko

Pääministeri Lipposen hallitus antoi eduskunnalle turvallisuuspoliittisen selonteon kesäkuun alussa. Selonteon mukaan Suomen turvallisuuspolitiikan lähtökohtana on yhteistyön edistäminen valtioiden tasavertaisuuden ja yhteisten sääntöjen mukaan. Suomi tavoittelee YK:ssa, ETYJ:ssä ja Euroopan neuvostossa sovittujen arvojen pohjalle rakentuvaa kansainvälistä turvallisuusjärjestystä.

Jäsenyys Euroopan unionissa vahvistaa Suomen turvallisuuden perustaa. Samalla kun unionijäsenyys antaa Suomelle vaikutuskanavan kansainvälisiin suhteisiin se myös tuo mukanaan vastuuta. Suomen omien turvallisuusetujen mukaista on tukea EU:n laajenemista. Suomen erityisenä kiinnostuksen aiheena on vakauden edistäminen Pohjois-Euroopassa ja Venäjän demokraattisen muutosprosessin tukeminen.

Selonteossa todetaan, että Suomi on valmis yhteistyöhön NATO:n ja WEU:n kanssa YK:ssa ja ETYJ:ssä sovittavien kriisinhallintatoimien toteuttamisessa. Suomi ei kuitenkaan osallistu toimiin, jotka sisältävät konfliktien osapuolten aktiivista rauhaan pakottamista. Suomi ei myöskään katso edistävänsä omia ja eurooppalaisen vakauspolitiikan päämääriä liittymällä sotilasliittoihin tai luopumalla omaehtoisesta puolustuksesta.

Ulkoasianvaliokunta arvioi omassa mietinnössään (UaVM 12/95) Suomen turvallisuuspoliittista toimintaympäristöä ottaen huomioon koko maailmanyhteisön taloudellisten ja poliittisten voimavarojen uudelleenjaon. Erityistä huomioita ulkoasiainvaliokunta kiinnitti Venäjän kehitykseen, jonka analyysi oli valiokunnan mukaan jäänyt selonteossa jossain määrin pinnalliseksi. Omassa arviossaan valiokunta jakoi hallituksen näkemyksen, jonka mukaan Venäjä epävarmuustekijöistä huolimatta on edelleen kehittymässä taloudellisesti ja poliittisesti vakaammaksi.

Kokonaisvaltaisen turvallisuusjärjestelmän jaettiin mietinnössä hallituksen selonteon mukaisesti vakauspolitiikkaan, konfliktinhallintaan sekä maanpuolustukseen ja sotilaalliseen yhteistyöhön. Näistä ensin mainitun peruslähtökohdat on sovittu ETYJ:n puitteissa yhteiseksi pyrkimykseksi tukea demokratiaa ja markkinataloutta itäisen ja Keski-Euroopan maissa. Mikäli vakauspolitiikka osoittautuu riittämättömäksi keinoksi turvallisuuspoliittisen tilanteen hallinnassa, korostuvat konfliktinhallinta ja sotilaallinen maanpuolustus. Näistä

konfliktinestoa ja -hallintaa on myös kehitetty ennen muuta ETYJ:ssä, johon on luotu uusia keinoja jäsenmaiden sisäisen tilanteen seuraamista, riitojen rauhanomaista ratkaisemista entistä vaativampaa rauhanturvaamista varten. Poliittis-sotilaallisen turvallisuuden suhteen valiokunta totesi Euroopan muuttuneen perusteellisesti. Uudessa tilanteessa Yhdysvaltain johtaman NATO:n toimintakyvyn olevan Euroopan rauhan ja vakauden perusedellytyksiä. Valiokunnan mukaan Suomella ei kuitenkaan ole tarvetta liittyä Natoon tai muutoinkaan sotilaallisella liittoutumisella muuttaa omaa turvallisuuspoliittista perusratkaisuaan.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä määriteltiin konfliktinhallinnan eri muotoja, perinteistä rauhanturvaamista, laajennettua rauhanturvaamista ja rauhaan pakottamista. Valiokunnan mukaan Suomella on YK:n perinteisestä rauhanturvaamisesta saadun kokemuksen pohjalta saadun kokemuksen pohjalta hyvät edellytykset osallistu laajenevaan kriisinhallintayhteistyöhön. Valiokunnan mukaan Suomi ei vaarantaisi sen enempää perinteistä rauhanturvaamista kuin omaa rooliaan rauhanturvaajana osallistumalla aiempaa vaativimpiin rauhanturvaoperaatioihin. Suomella ei kuitenkaan olisi mitään syytä osallistua rauhaan pakottamiseen.

Suomi osallistuu laajennettuun rauhanturvaamiseen

Ulkoasiainvaliokunta käsitteli mietinnössään (UaVM 21/1995) hallituksen esitystä rauhanturvalain muuttamisesta siten, että rauhanturvaamista koskevassa päätöksenteossa voidaan ottaa huomioon rauhanturvaamisen toteuttamistapoja koskeva kansainvälinen kehitys. Muutosehdotuksen tavoitteena oli tehdä mahdolliseksi Suomen osallistuminen humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen tähtäävään rauhanturvaamistoimintaan. Lakiehdotuksen mukaan Suomi voisi osallistua YK:n tai ETYJ:n päätöksellä toimeenpantavaan rauhanturvaamistoimintaan siitä riippumatta, minkä kansainvälisen järjestön tai yhteenliittymän toimesta niitä järjestetään. Toimenpiteisiin osallistumista koskevaa päätöksentekoa ehdotettiin muutettavaksi siten, että eduskuntaa olisi kuultava (valtioneuvoston selonteon muodossa), mikäli operaatioihin sisältyisi taivannomaista itsepuolustus-oikeutta laajemmat aseidenkäyttövaltuudet. Muunlaisissa osallistumispäätöksissä kuultaisiin eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa, niin myös, mikäli rauhanturvajoukon tehtäviä muutettaisiin.

Mietinnössään ulkoasiainvaliokunta piti aiheellisenä rauhanturvatoiminnan uudelleenarviointia YK:n rauhanturvaamisen voimakkaan määrällisen kasvun ja - ennen kaikkea - sen laadullisen muutoksen takia. Valiokunta yhtyi hallituksen esitykseen muuttaen kuitenkin eräitä hallituksen esityksen kohtia. Valiokunta halusi korostaa sitä, ettei Suomi osallistu rauhaan pakottamiseen, vaan voimankäyttö on aina luonteeltaan reaktiivista, laajennetun rauhanturvaamisen piiriin kuuluvaa. Valiokunta korosti kuitenkin sitä, että toimien luonnetta arvioidaan (kokonaisten) rauhanturvaoperaatioiden tasolla, ei yksittäisten sotilaallisten toimien tasolla. Perustuslakivaliokunnan kantaan yhtyen ulkoasiainvaliokunta katsoi tarpeelliseksi tarkentaa esitystä siten, että muun kuin palkatun rauhanturvahenkilöstön määrääminen ulkomaille koulutukseen rajattaisiin ajallisesti lyhyeen jaksoon. Valiokunta katsoi myös, että lakiehdotuksen sanamuotoon olisi sisällytettävä perinteinen rauhanturvaamistoiminta.

Ulkoasianvaliounta sai myös käsiteltäväkseen valtioneuvoston selonteon Suomen ensimmäisestä laajennetun rauhanturvaamisen piiriin kuuluvasta operaatiosta hallituksen päätettyä Suomen osallistumisesta Bosnia-Hetsegovinan, Kroatian ja Serbian rauhansopimuksen toimeenpanoa valvovaan rauhanturvaoperaatioon. Operaation hoitavaan IFORIin (Implementation Force) kuuluu Nato-maiden joukkojen lisäksi Venäjän ja muiden sotilasliittojen ulkopuolisten maiden joukkoja. Suomi osallistuisi IFORIin 420 sotilaan suuruisella rakentajaosastolla ja noin 30:llä esikuntahenkilöstöön kuuluvalla sotilaalla.

Valiokunnan kannanoton mukaan hallituksen perustelema operaatio oli juuri muutetun rauhanturvaamislain 2 § 2:n tarkoittama operaatio, jossa rauhanturvajoukolla olisi perinteistä rauhanturvajoukkoa laajemmat voimankäyttövaltuudet. Kannanotossaan valiokunta asettui tukemaan hallituksen perustelemaa operaatiota.

Eurooppasopimuksia hyväksyttiin

Ulkoasiainvaliokunta on suuren valiokunnan ohella keskeinen Suomen EU-politiikkaa tekevä valiokunta. Se käsittelee ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvan EU-yhteistyön ohella myös valtiosopimuksia, joilla on merkitystä Suomen EU-politiikalle. Hallitus antoi ulkoasiainvaliokunnan käsiteltäväksi esitykset Viron ja Liettuan kanssa tehtyjen nk. Eurooppa-sopimusten hyväksymisestä. Viro ja Liettua tekivät 12.6.1995 assosiaatiosopimuksen Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenmaiden kanssa. Sopimus kattaa vapaakaupan edistämisen ohella poliittisen vuoropuhelun EU:n ja assosioituneiden maiden välillä. Tavoitteena on Viron ja Liettuan lainsäädännön kehittämisellä parantaa niiden edellytyksiä liittyä EU:n jäseniksi.

Ulkoasiainvaliokunta katsoi mietinnössään (19 ja 20/1995) Baltian maiden vakauden kannalta tärkeänä niiden EU-jäsenyyttä ja piti Suomen kannalta tavoiteltavana lisätä EU:n kiinnostusta Itämeren alueeseen. Sopimuksilla Viro ja Liettua pääsevät samaan asemaan Keski-Euroopan assosiaatiomaiden kanssa.

Mietinnössään valiokunta asettui kannattamaan sopimusten hyväksymistä.

VALTIOVARAINVALIOKUNTA

Maatalouden interventiorahaston laajennus

Valiokunta hyväksyi maatalouden interventiorahastosta maksettavien tukien laajentumisen vastaamaan tarkemmin EU:n maatalouspolitiikan tukimuotoja. Lisäksi hallituksen esityksen mukaisesti lakiin lisättiin säännös valtion vastuista interventiorahaston ottamista lainoista.

Ensimmäinen lisätalousarvio toukokuussa

Vuoden 1995 ensimmäisen lisätalousarvio vahvisti talouskasvua ja kohensi työllisyyttä. Lisätalousarvioon varattiin määrärahoja runsaat 1,6 mrd markkaa. Osa määrärahoista kohdennettiin työministeriön erillistoimin tapahtuvaan työllistämiseen. Lisäksi rakentamisen tukemiseksi tehostettiin aiemmin myönnettyjen määrärahojen käyttöä ja myönnettiin

lisää varoja. Ensimmäinen lisäbudjetti rahoitettiin pääosin vuoden 1995 varsinaisen budjetin muilla säästöillä.

Maatalouden tuloverolakiin muutos

Pinta-alaperusteisessa metsäverotuksessa myönnettävä uudistamisvähennyksen markkamäärää nostettiin uudistusmenojen nousun johdosta. Muutettua lakia noudatetaan ensimmäisen kerran vuodelta 1995 toimitettavassa verotuksessa.

Tupakkaveroa uudistettiin ja korotettiin

Esityksen pohjalta päätettiin muuttaa tupakkaveron periaatteita. Aiemmin arvo-osuuspainotteista verotusta siirrettiin yksikköveron suuntaan. Tämän mukaisesti korotettiin sekä savukkeiden että muiden tupakkatuotteiden veroa.

Luottoverolain kumoaminen

Vuoden 1990 alusta voimassa ollut luottoverolaki, joka koski ulkomaista luotonottoa, päätettiin kumota vuoden 1996 alusta lukien.

Toinen lisäbudjetti EU-jäsenyyden tulojen ja menojen korjauksiin

Toinen lisäbudjetti sisälsi eräitä täsmennyksiä vuoden 1995 varsinaiseen tulo- ja menoarvioon. Korjaustarpeet johtuivat Suomen EU-jäsenyydestä, joita ei kyetty riittävästi ennakoimaan varsinaisessa budjetissa.

Tuloverolain muuttaminen

Viime vuoden syyskuussa tehdyn talous-, työllisyys- ja työmarkkinapoliittiseen sopimukseen liittyen päätettiin kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen myöntämisestä myös vuosina 1996 ja 1997 toimitettavassa verotuksessa. Vähennysten suuruuteen ei tehty muutoksia.

Laki indeksiehdon käytöstä vuosia 1996 ja 1997 koskeissa työ- ja virkaehtosopimuksissa

Viime vuoden syksyllä tehtyyn talous-, työllisyys- ja työmarkkinasopimukseen sisältyi indeksiehto. Jotta uudistettaviin työ- ja virkaehtosopimuksiin voitaisiin ottaa indeksiehto, hyväksyttiin laki indeksiehdon käytöstä työ- ja virkaehtosopimuksissa vuosina 1996 ja 1997.

Kolmas lisäbudjetti hyväksyttiin marraskuussa

Ylijäämäisellä kolmannella lisäbudjetilla vähennettiin valtion nettolainanottoa. Menojen lisävaikutus oli 3 392 milj. markkaa ja tulojen lisäys 8 121 milj. markkaa. Ennakoitua pienemmät työttömyysmenot sekä markkamääräisen lainanoton kurssivoitot olivat keskeiset syyt ylijäämäiseen lisäbudjettiin.

Perintö- ja lahjaveroa kiristettiin

Perintö- ja lahjaveroa kiristettiin asteikkomuutoksin. Verotettavan perintöosuuden ja lahjan alaraja korotettiin nykyisestä 15 000 markasta 20 000 markkaan. Veroluokkia on kolme aiemman yhdeksän sijasta. Veroksi päätettiin 500 markkaa ja 10 prosenttia 20 000 markan ylittävältä osalta, 8 500 markkaa ja 13 prosenttia 100 000 markan ylittävältä osalta sekä 34 500 markkaa ja 16 prosenttia 300 000 markan ylittävältä osalta.

Lisäksi ulkomailla asuneen perinnönjättäjän perintö tuli verotettavaksi Suomessa, jos perinnönsaaja asuu Suomessa. Yli 200 000 markan henkivakuutusmaksut saajaa kohti saatettiin perintöverotuksessa veronalaiseksi.

Hyväksyessään hallituksen esityksen valiokunta edellytti hallituksen selvittävän mm. perintö- ja lahjaveron laajentamisen koskemaan myös avopuolisoihin sekä mahdollisuuden siirtyä kahteen veroluokkaan.

Pääomatulojen verotusta kiristettiin

Tuloverolakia ja korkotulon lähdeverolakia muutettiin mm. siten, että pääomatulon ja yhteisöjen tuloveroprosenttia korotettiin 25 prosentista 28 prosenttiin vuoden 1996 alusta alkaen. Vastaavasti nostettiin lähinnä koroista muodostuvaa alijäämähyvitystä. Saman-suuruinen korotus koski yhtiöveron hyvitystä ja lähdeverollista korkotuloa.

Autonkäyttömaksua jatkettiin

Ajoneuvoveroa eli autonkäyttömaksua päätettiin jatkaa myös vuonna 1996. Veron määrä on 500 markkaa ennen vuotta 1994 rekisteröidyistä ajoneuvoista ja 700 markkaa vuonna 1994 ja sen jälkeen ensi kertaa rekisteröidyistä ajoneuvoista.

Alkoholi- ja alkoholijuomaveroon muutoksia

Hallituksen esityksen mukaisesti valiokunnassa hyväksyttiin enintään 1 000 000 litran vuosituohtantoa koskeva 20 prosentin perusveron alennus. Lisäksi lakiin esitettiin säännös, jonka mukaan yrityksen vuosituohtannon ollessa enintään 6 000 000 litraa, vastaava alennus olisi 10 prosenttia. Valiokuntakäsittelyssä enimmäisraja laski 5 500 000 litraan.

Ulkomailta tulevan työntekijän lähdeverotuksen muutokset

Esityksessä tehtiin useita muutoksia kansainvälisiin verotuskysymyksiin kuten esimerkiksi niin sanottuun kuuden kuukauden sääntöön, ulkomaisten taiteilijoiden ja urheilijoiden verotukseen sekä ulkomailta tulevien avainhenkilöiden verotukseen.

Hallituksen esityksestä poiketen valiokunta pienensi kuuden kuukauden säännön piiriin kuuluvan ulkomaantulojen kotimaista verokantaa. Päätöksen mukaan verovapaasta ulkomaantulosta vain 60 prosenttia otetaan huomioon määrättäessä kotimaan tulon verokantaa.

Ulkomaisten taiteilijoiden ja urheilijoiden lähdevero aleni 15 prosenttiin. Lisäksi ulkomailta tulevan palkansaajan määritelmaa täsmennettiin erityisasiantuntija tehtäviin.

Fuusiotappion verovähennysoikeus poistettiin

Valiokunta päätti hallituksen esityksen mukaisesti muuttaa elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sulautumista ja liiketoiminnan siirtoa koskevia säännöksiä. Yritysten fuusiot, jakautumiset ja liiketoimintasiirrot voidaan siten toteuttaa ilman välittömiä veroseuraamuksia niin yhteisöjen kuin niiden osakkeidenkin verotuksessa.

Vuoden 1996 valtion talousarvio hyväksyttiin joulukuussa

Eduskunta hyväksyi vuoden 1996 tulo- ja menoarvion joulukuussa 1995. Hallituksen esitykseen ei tullut merkittäviä muutoksia. Eduskuntakäsittelyssä budjetin loppusumma muuttui runsaat 500 miljoonaa markkaa ja talousarvion menot ovat 193 526 474 000 markkaa.

TALOUSVALIOKUNTA

Talousvaliokunnan puheenjohtajana toimi sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän jäsen **Tuulikki Hämäläinen**.

Suuryritysten alueelliset kuljetuset poistettiin

Esityksen mukaisesti päätettiin muuttaa kuljetusten alueellisesta tukemisesta annettua lakia siten, että tukea ei makseta suurille yrityksille. Sen sijaan pienten ja keski suurten yritysten kehitysalueella jalostamien tuotteiden jalostuspaikalta alkavaa kuljetusta tuetaan edelleen.

Säästökassojen talletusten turvaaminen

Hyväksytyn lain mukaan myös 1.1.1994 jälkeen osuuskunnan säästökassaan tehdyt talletukset turvataan talletuspääoman osalta, jos säästökassatoimintaa harjoittava osuuskunta on tullut laissa tarkoitettulla tavalla maksukyvyttömäksi ennen 1.4.1995.

Sähkö tarkastuskeskuksen markkinavalvonta tehtävät turvakeskukselle

Esityksen pohjalta valiokunta päätti erottaa sähköturvallisuuteen liittyvät viranomaistehtävät teknisistä tarkastustehtävistä. Sähkölaitteiden markkinavalvontaa eli teknistä tarkastusta varten perustettiin turvatekniikan keskus.

Eräiden elinkeinojen valtioneuvostojen laajentaminen

Eräiden elinkeinojen valtioneuvostojen annettua lain muutoksella takausten piiriin kuuluvien yritysten toimialaa koskevia rajoituksia lievennettiin. Muutoksen myötä

valtiontakaukset voidaan antaa erälle palvelualueille, mikäli luotolla ja vastuusitoumuksella arvioidaan merkittävästi edistettävän toimialan tai yrityksen teknologista kehitystä.

Energia-avustukset poistettiin

Ehdotuksen pohjalta kumottiin energia-avustuksia koskeva laki. Vastaisuudessa energiatukia säännellään valtion talousarviolla ja eduskunnan sekä valtioneuvoston päätöksillä.

Leimavero poistui erältä rahoitusinstrumenteilta

Leimavero poistettiin takaisinostosopimuksista eli reposopimukselta. Verottomuus koskee yleisön merkittäväksi tarjottua yli vuoden lainan liikkeeseen laskusta erääntyvää joukkovelkakirjalainaa taikka Suomen valtion, Suomen Pankin, suomalaisen kunnan, kuntayhtymän, vakuutuslaitoksen, luottolaitoksen tai muun arvopaperimarkkinalaissa tarkoitetun arvopaperivälittäjän liikkeeseen laskemaa joukkovelkakirjalainaan rinnastuvaa velallisen sitoumusta.

Valuuttalain voimassaoloa jatkettiin vuoden 1998 loppuun

Valuuttalain jatkamista koskeva esitys hyväksyttiin. Laki antaa valtioneuvostolle oikeuden ottaa käyttöön valuutansäännöstelyvaltuudet maan ulkoisen maksukyvyn ja rahatalouden vakaan kehityksen turvaamiseksi sekä näitä uhkaavan vakaan häiriön torjumiseksi.

Tavaramerkkilakia muutettiin

Suomen tavaramerkkilakia muutettiin vastaamaan kansainvälistä tavaramerkkien rekisteröintiä koskevien säännösten kanssa. Samalla muutettiin tavaramerkin rekisteröintiesteitä, hakemusten käsittelyä ja rekisteröinnin uudistamista koskevia säännöksiä. Valiokunnassa lakiin lisättiin säännös tavaramerkkilain sammumisesta.

HALLINTOVALIOKUNTA

Kuntien valtionosuuslaki uudistettiin ja kantokykyluokitus kumottiin

Kuntien valtionosuuslakia muutettiin siten, että kuntien kantokykyluokituksen ja verotulojen täydennyksen sijasta kuntien taloudellisia eroja tasataan verotuloihin perustuvalla valtionosuuksien tasauksella. Kunnan, joiden laskennallinen verotulo asukasta kohden alittaa tasausrajanä käytettävän 90 prosenttia maan keskimäärästä saisivat oman laskennallisen verotulonsa ja tasausrajan välisen erotuksen valtionosuuksien tasauslisänä. Niiltä kunnilta, joiden laskennalliset verotulot ylittävät tasausrajan, vähennettäisiin eri hallinnonalojen määräytymisperusteiden mukaisia valtionosuuksia määrä, joka on 40 prosenttia ylityksestä.

Järjestelmän muutoksen vaikutusta rajoitetaan kuitenkin vuonna 1996 siten, että sen johdosta minkään kunnan valtionosuusien muutos ei olisi suurempi kuin 200 markkaa asukasta kohden.

Kantokyläluokituksen kumoamisen myötä poistuvat valtionosuusien määräytymiseen vaikuttavat kantokyläluokkiin sidotut kertoimet ja valtionosuusprosentit. Opetus- ja kulttuuritoimessa siirrytään kiinteisiin valtionosuusprosentteihin siten, että valtionosuus olisi opetustoimessa ja kirjastossa 57 prosenttia sekä kulttuuritoimessa ja taiteen perusopetuksessa 37 prosenttia valtionosuuden laskennallisesta perusteesta.

Kantokyläluokituksen poistamisen vuoksi uudistetaan myös perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmä siten, että kunnan saama valtionosuus määräytyy kantokyläluokan sijasta kunnan tasatuista laskennallisista verotuloista asukasta kohden. Perustamishankkeiden valtionosuuden enimmäismäärä alenee 70 prosentista 50 prosenttiin, alaraja säilyy 25 prosenttina.

Uusi poliisilaki

Voimassa ollut poliisilaki oli annettu vuonna 1966. Rikostyyppit ja rikollisten toimintatavat ovat muuttuneet olennaisesti sen jälkeen. Erityisen huomattavaa on ollut rikostentekotapojen teknistyminen.

Uudessa poliisilaissa on keskeiset säännökset poliisin tehtävistä, toiminnassa noudatettavista yleisistä periaatteista, poliisin toiminnan tavoitteista ja toimivaltuuksista sekä kansalaisten velvollisuuksista poliisia kohtaan.

Laissa on aiempaa täsmällisemmät säännökset poliisin valtuuksien käyttämisestä. Laissa on lisäksi uudet säännökset vaarallisen teon tai tapahtuman estämisestä, vaarallisten esineiden ja aineiden haltuunotosta sekä valvonnasta, tarkkailusta ja tiedonhankinnasta. Tiedonhankinnan osalta ns. vasikoiden käyttäminen katsotaan normaaliksi poliisitoiminnaksi, mutta sen sijaan soluttautuminen rikollisjoukkoon katsotaan kielletyksi toiminnaksi mm. siksi, että poliisimies joutuisi salassa pysyäksensä mitä ilmeisemmin osallistumaan rikolliseen toimintaan.

Laissa on myös säännökset muusta poliisin suorittamasta tutkinnasta kuin rikoksen esitutkinnasta sekä tämän poliisitutkinnaksi sanotun tutkinnan edellytysten turvaamisesta. Lakiin sisältyy uusi säännös poliisihenkilöstön täydentämisestä poikkeusoloissa ja siihen rinnastettavissa tilanteissa.

Sosialidemokraatit jättivät valiokunnan mietintöön yhdessä Vasemmistoliiton ja Vihreiden kanssa laajan vastalauseen. Vastalauseessa haluttiin yhtenäistää pakkokeinolaikiin (ks. hallintovaliokunta) ja poliisilakiin tehtävät muutokset teknisestä tarkkailusta sekä edellytysten että toimiluvan antajan osalta. Lakiin olisi lisäksi haluttu erillinen syrjäntäkielto mm. rodun, sukupuolen, kielen jne. perusteella. Edelleen lakiin olisi haluttu sisällyttää uusi säännös ns. suhteellisuusperiaatteen noudattamisesta, jonka mukaan poliisin toimivaltuuksia saataisiin käyttää vain, jos niiden käyttöä voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon rikoksen törkeys, rikoksen selvittämisen tärkeys sekä aiheutuvat oikeuksien

loukkaukset. Hallituksen esitykseen sisältyvää mahdollisuutta täydentää poikkeusoloissa poliisivoimia ns. täydennyspoliisihenkilöstöllä (lähinnä vartiolla ym.) pidettiin arveluttavana.

Poliisin tehtävien suorittaminen myös puolustusvoimissa uudistettiin

Poliisilain uudistamisesta johtuen tuli säätää oma erillislakinsa poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa. Aiemmin asiasta olisi säädetty vain asetuksella. Uuden lain mukaan puolustusvoimat huolehtivat tiettyjen, puolustusvoimien palveluksessa olevan henkilöstön ja asevelvollisten sanottuun palvelussuhteeseen liittyvien vähäisempien rikosten tutkinnasta sekä turvallisuus- ja valvontatehtävistä sotilaallisen maanpuolustuksen alalla.

Laissa säädetään puolustusvoimissa poliisin tehtäviä suorittavan virkamiehen toimivaltuuksista, poliisitoimintaa varten pidettävistä henkilörekistereistä ja rekisterinpidosta.

Valiokunta muutti useilta kohdin hallituksen esitystä ja tarkensi muun muassa Suojelupoliisin ja puolustusvoimien turvallisuus- ja valvontatehtävissä olevan henkilöstön työn jakoa, puolustusvoimien tutkittavaksi tarkoitettujen rikosten määrää sekä henkilörekistereistä annettuja tietosuojamääräyksiä.

Kihlakuntauudistus hyväksyttiin viimein

Eduskunnan käsittelyssä kaikkiaan kolmella vaalikaudella ollut kihlakuntauudistus hyväksyttiin lopullisesti joulukuussa 1995. Uudistus perustuu valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista vuonna 1992 annettuun ns. puitelakiin, jossa viitotettiin paikallishallinnon kehittämisen pälinjat.

Kihlakuntauudistuksessa yhdistetään aiemmin erillishallinnon linjaorganisaatiossa olleita tehtäviä kihlakuntien virastoihin. Yhdistettäviä toimintoja ovat mm. poliisitoimi, ulosottotoimi ja syyttäjätöimi. Aiempien erillishallintojen sijasta kihlakunnanvirastoihin perustetaan erilliset osastot kutakin edellä mainittua tointa varten siten, että kullakin on oma päällikkönsä. Aiemminhan esimerkiksi maalaiskunnissa nimismies toimi kaikkien kolmen toiminnon päällikkönä.

Eräiden suurimpien kaupunkien osalta on kuitenkin katsottu, että niissä on syytä säilyttää erilliset virastot kyseisten hallintotoimien suorittamista varten. Valtioneuvoston vuonna 1994 tekemän päätöksen mukaan erilliset virastot toimisivat Helsingissä, Lahdessa, Oulussa, Tampereella ja Turussa. Nyt eduskunnan käsiteltävänä olleessa hallituksen esityksessä 129/1995 laiksi nimittämisestä kihlakunnanvirastojen ja kihlakuntien erillisten virastojen erinäisiin virkoihin esitettiin kuitenkin, että erillisvirastot toimisivat myös edellä mainittujen kaupunkien lisäksi Hämeenlinnassa, Joensuussa, Jyväskylässä, Kotkassa, Kuopiossa, Lappeenrannassa, Porissa ja Vaasassa.

Kihlakuntauudistus muodostuu kaikkiaan viidestä hallituksen esityksestä, eli hallituksen esityksestä laiksi kihlakunnan syyttäjästä sekä laiksi rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 9 §:n 2 ja 3 momentin kumoamisesta (HE 83/1995), hallituksen esityksestä laiksi poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta (86/1995), hallituksen esityksestä

rekisterihallintolaiksi (HE 97/1995), hallituksen esityksestä ulosottoviranomaisia ja ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön uudistamisesta (hallituksen esitys 106/1995) sekä hallituksen esityksestä laiksi nimittämistä kihlakunnanvirastojen ja kihlakuntien erillisten virastojen eräisiin virkoihin (HE 129/1995). Eduskunnassa hallituksen esityksiä käsitelivät hallintovaliokunta ja lakivaliokunta.

Poliisin hallinnosta annettua lakia muutettiin siten, että jokaisessa kihlakunnassa tulee olla kihlakunnan poliisipäällikkö, joka johtaa paikallista poliisilaitosta. Hallituksen esitystä muutettiin myös nimismiestä koskevan 6 a §:n osalta. Hallituksen esityksen mukaan sisäministeriö olisi voinut erityisistä syistä päättää, että Lapin läänissä kihlakunnan virastoon perustetaan nimismiehen virka kaikkien kolmen osaston päälliköiden tehtävien hoitamista varten. Eduskuntakäsittelyssä hallituksen esitystä muutettiin siten, että päätöksen asiasta tekee valtioneuvoston yleisistunto, ja että se voi erityisistä syistä päättää, että koko maassa eräin edellytyksin kihlakunnanvirastoon voidaan perustaa nimismiehen virka poliisi- ja ulosotto-osastojen päälliköiden tehtävien hoitamista varten. Lisäksi nimismies voidaan määrätä hoitamaan myös syyttäjäsaston päällikön tehtäviä.

Rinnakkaisissa hallituksen esityksissä oli eri tavoin esitetty mahdollisuus määrätä yhteistoiminnasta eri kihlakunnanvirastojen välillä poliisi-, syyttäjä-, tai ulosotto-toimen osalta. Eduskuntakäsittelyssä yhteistoimintaa koskevat säännökset yhtenäistettiin.

Uudistusten on tarkoitettu tulevan voimaan joulukuun alusta vuonna 1996.

SIVISTYSVALIOKUNTA

Sivistysvaliokunnan lausunnossa hallintovaliokunnalle uudesta kuntien valtionosuuslaista esitettiin huolestuneisuus kansalaisten koulutuspalvelujen tasosta ja laadusta sekä sivistyksellisen tasa-arvon toteutumisesta viime vuosina tapahtuneiden säästötoimenpiteiden jälkeen.

Sivistysvaliokunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle antamassa lausunnossa työmarkkinatuesta epäiltiin lain tarkoituksenmukaista toteutumista koulutuspoliittiselta kannalta.

Valitus oppilaan erottamisesta lääninoikeuteen

Oppilaitoksia koskevia lakeja muutettiin siten, että valituksen oppilaan erottamisesta ja koulunkäynnistä pidättämisestä käsittelee lääninoikeus eikä lääninhallitus tai opetushallitus. Tehdyt muutokset johtuvat Euroopan ihmisoikeussopimuksesta.

Tuntikehys korvattiin uudella tunnuslukujärjestelmällä

Kunnille maksettavien valtionosuuksien määrä on perustunut opetuksen laskennalliseen tuntimäärään eli tuntikehykseen. Tämä on ollut vaikeasti sovellettavaa ja tulkinnanvaraista. Uuden järjestelmän mukaan valtionosuudet porrastetaan kunnille määritettävän peruskoulun rakennetta ja opetuksen järjestämistapaa kuvaavan tunnusluvun avulla. Tämä on yksinkertaisempaa ja selkeämpää. Sivistysvaliokunta oli huolestunut muutoksen

vaikutuksesta erityisopetuksen järjestämiseen. Valiokunta myös edellytti selvitystä uudistuksen vaikutuksista kahden vuoden kuluttua.

Opintorahaa leikattiin

Hallitusohjelman mukaisesti opiskelijoilta leikattiin opintorahaa ja asumislisää. Hyvityksenä opiskelijoille opintolainan valtiontakauksen määrää nostettiin ja opintorahaan oikeuttavaa tulorajaa nostettiin. Opintotukimenot alenivat vuonna 1995 noin 125 milj. markalla ja vuonna 1996 noin 265 milj. markalla. Hallituksen leikkausesitykset kohdistuivat ankarimmin niihin opiskelijoihin, jotka saavat korotettua opintorahaa vanhempien vähävaraisuuden perusteella. Sivistysvaliokunta piti tätä ns. vähävaraisuuskorotukseen tulevaa kertaumisuvaikutusta kohtuuttomana ja asiaan neuvoteltiin muutos. Vastaavien säästöjen aikaansaamiseksi asumislisän leikkausprosenttia nostettiin vielä yhdellä prosentilla ja tehtiin muutoksia harjoittelupalkan huomioimisessa opintotukeen.

Sivistysvaliokunta katsoi, että opintotukijärjestelmää on kehitettävä niin, ettei ns. tuloloukkuja pääse syntymään. Valiokunnan mielestä opintotuen keinotekoinen 20 vuoden ikäraja on poistettava valtiontaloudellisen tilanteen salliessa.

Oppisopimuskoulutukseen vapautta

Anmatillisena peruskoulutuksena järjestettävän oppisopimuskoulutuksen määrällinen sääätely poistettiin. Oppisopimusten määrä on kääntynyt kasvuun. Nuorten kohdalla määrällinen sääätely oli jo poistettu väliaikaisesti ja tuli nyt pysyväksi. Säätelyn poistaminen vastaa opiskelijoiden ja työelämän tarpeita.

Tekijänoikeuden suoja-aika piteni

Tekijänoikeuden suoja-ajat muutettiin vastaamaan Euroopan yhteisöjen lainsäädännön vaatimuksia. Suoja-aika pidennettiin 70 vuoteen tekijän kuolinvuodesta direktiivin mukaisesti. Suoja-aika koskee myös valokuvateoksia. Elokuvateoksen suoja-ajasta on omat erityissäännökset.

Direktiiviehdotuksen valmistelussa Suomi vastusti suoja-aikojen pidentämistä erityisesti siksi, että suojan piiriin tulee uudelleen jo kerran vapaaksi tullutta aineistoa. Muutosta kuitenkin esitettiin hyväksytyn direktiivin mukaisesti. Sivistysvaliokunta katsoi, että olisi kohtuutonta antaa Suomessa suomalaisten omille teoksille lyhyempi suoja kuin esimerkiksi Saksasta peräisin oleville teoksille.

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA

Maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen muutoksia

Maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista säädettyä lakia muutettiin siten, että aiemmin laissa oleva maininta, joka koski määrärahojen ottamista talousarvioon Euroopan yhteisöjen komission luvan mukaisena, poistettiin.

Laki siemenperunakeskuksesta

Lailla järjestettiin uudelleen maatalouden tutkimuskeskuksen yhteydessä vuonna 1976 perustetun Siemenperunakeskuksen toimintaa. Uudistuksen yhteydessä keskuksesta muodostettiin liiketoimintaa harjoittava valtion laitos.

Yksityismetsätalouden valvonta- ja edistämisorganisaatiota uudistettiin

Hyväksytyllä lailla yksinkertaistettiin ja kevennettiin yksityismetsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatiota sekä tehostettiin sen toimintaa ja johtamisjärjestelmää.

Hyväksyessään lain metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta valiokunta samalla edellytti, että maa- ja metsätalousministeriön ohjaustehtävää keskuksiin rajoitettiin. Lisäksi metsäkeskusten enimmäismäärä rajoitettiin yhteentoista ja toimipaikkoja määrättäessä edellytettiin noudatettavan hallinnon taloudellisuutta ja tehokkuutta.

Yksityismetsälaki ja metsänhoitoyhdistyksistä annettujen lakien muuttaminen

Metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetun lain johdosta myös metsänhoitoyhdistyksistä annettua lakia ja yksityismetsälakia muutettiin. Päätöksen mukaan Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio ei lain voimaantulon jälkeen hoida metsänhoitoyhdistysten ohjausta ja valvontaa eikä yksityismetsälain noudattamista. Hyväksyessään lait valiokunta edellytti, että metsänhoitoyhdistyksiä koskeva laki uudistetaan uuden metsälainsäädännön kanssa yhteneväksi.

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa säädettiin useita vuoden 1996 budjettiin liittyviä säästölakeja. Lakien sosiaalipoliittinen sisältö oli lyhyesti hyvinvointiyhteiskunnan rakenteiden säilyttäminen valtion taloutta tasapainottamalla. Leikkaukset kohdistuivat tasapuolisesti moniin sosiaalisiin tulonsiirtoihin. Valiokunnan puheenjohtajana toimi sos.dem. eduskuntaryhmän jäsen **Jouko Skinnari**.

Lapsilisiä leikattiin

Lapsilisiä leikattiin heinäkuusta 1995 alkaen. Leikkaukset olivat pienempiä yhden ja kahden lapsen perheissä, joissa lapsilisiä on suhteessa pienempi kuin useamman lapsen perheissä. Lapsilisien leikkauksesta arvioidaan säästyvän vuositasolla 750 miljoonaa markkaa, vuonna 1995 säästöä syntyy 375 miljoonaa markkaa.

Lasten kotihoidon tukea leikattiin

Lasten kotihoidon tukeen tehtiin leikkaukset, jotka vähentävät tammikuusta 1996 alkaen kotihoidontuen perusosan 1908 markasta 1500 markkaan kuussa. Perusosan muutos vaikuttaa myös täysimääräiseen lisäosaan, sisaruskorotukseen ja osittaiseen kotihoidontukeen. Täysi lisäosa on muutoksen jälkeen 1200 markkaa kuussa (ennen 1527 mk/kk) ja

sisaruskorotus 300 markkaa kuussa (ennen 382 mk/kk). Lakiesityksestä pyydettiin lausunto myös perustuslakivaliokunnalta, joka katsoi, ettei kotihoidontuen tarkoitus ole huolehtia hallitusmuodon mukaisesta perustoimeentulonturvasta, vaan osaltaan varmistaa lasten päivähoitopalvelujen riittävyys ja vanhempien mahdollisuus valita lapselleen kunnallisen päivähoiton sijasta muu haluamansa hoito. Kolmevuotiaiden lasten perheiden oikeutta kotihoidon tukeen lykättiin vuoden 1998 alkuun. Säästöpäätös pienentää maksettavaa kotihoidontukea noin 22,5 prosenttia. Leikkaus on vuositasolla 700 miljoonaa markkaa.

Muutoksia sairausvakuutuksen päivärahaan ja kuntoutusrahaan

Sairausvakuutuksen päiväraha ja kuntoutusraha muutettiin pääsääntöisesti korvaamaan vain menetettyä ansiota. Päivärahan oikeuttava vähimmäistuloraja on 5000 markkaa vuodessa ja pienin päiväraha 11,65 markkaa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta otti vastoin hallituksen esitystä kannan, jonka mukaan tarveharkintaista päivärahaa voidaan maksaa tulottomille, jos sairauden aiheuttama työkyvyttömyys jatkuu yli 60 päivää. Tarveharkintainen päiväraha on enintään 60 markkaa. Tarveharkintaan vaikuttavat omat ja puolison tulot sekä varallisuus. Päivärahaa ei makseta jos saajan tai hänen puolisonsa varallisuus ylittää varallisuusveron perimisen rajan. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäistaso säilyy sidottuna lasten kotihoidon tuen perusosaan, ja ammatillisessa koulutuksessa olevan vajaakuntoisen kuntoutusraha määräytyy opintorahan perusteella.

Lakiesityksestä pyydettiin lausunto myös perustuslakivaliokunnalta. Lausunnossaan perustuslakivaliokunta nosti esiin pääsääntöisesti tulottomia erityisryhmiä, joiden kohdalla voi tapahtua perustuslainvastaisuuksia, jollei heille turvata toimeentuloa sairauden tai työkyvyttömyyden aikana. Mahdollisia välinpUTOajaryhmiä olivat perustuslakivaliokunnan mukaan opiskelijat, työttömät ja asevelvolliset, sekä joissakin tilanteissa yrittäjät ja omassa työssään työllistyvät, joilla ei näy verotettavaa tuloa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta huomioi perustuslakivaliokunnan lausunnon ongelmakohdat lisäämällä työttömille oikeuden sairauspäivärahaan, jota voidaan maksaa työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen perusteella.

Opiskelijan tai aikuisopiskelijan sairauspäivärahaksi ja erityishoitorahaksi määräytyi 86 % opinto- tai aikuisopintorahasta, jos on saanut tätä etuutta sairastumista edeltäneenä kuukautena. Lisäksi on mahdollisuus saada erotuksen harkinnanvaraista sairauspäivärahaa, jos näin määräytyvä päiväraha on pienempi kuin 60 markkaa. Jos näin määräytyvä päiväraha on pienempi kuin 60 markkaa opiskelija voi saada erotuksen tarveharkintaisena päivärahana. Toipumislomalla oleville asevelvollisille maksetaan ruokarahaa, jonka maksaa puolustusministeriö.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei yhtynyt hallituksen esitykseen vaikeavammaisten kuntoutustuen enimmäismäärän säätämisestä, vaan katsoi, ettei voi hyväksyä vaikeavammaisiin kohdistuvia säästöjä.

Työeläkejärjestelmään työnteekoon kannustavia ja kustannuksia tasapainottavia uudistuksia

Työeläkelakeja uudistettiin työmarkkinajärjestöjen keväisen sopimuksen mukaan. Muutoksilla kannustetaan työntöön jatkamista nykyistä pitempään ja tasapainotetaan maksujen ja etujen tasapaino tuleviksi vuosiksi sekä pidemmälle aikavälille. Muutosten neljä pääkohtaa ovat eläkepalkan laskentatavan muuttaminen, eläkkeen tulevan muuttaminen, työkyvyn ylläpidon ja kuntoutuksen tehostaminen sekä kahden eri indeksin käyttöönotto.

Eläkepalkan laskentatapa muuttuu niin, että tel- eläkepalkka lasketaan kunkin työsuhteen enintään kymmenen viimeisen vuoden ansioiden perusteella. Eläkepalkaksi tulee indeksikorjattujen ansioiden keskiarvo ja alle kymmenen vuoden työsuhteissa tel-eläkepalkka on koko työsuhteen ansioiden keskiarvo. Muutos toteutetaan asteittain. Eläkkeen tulevan ajan eli eläketapahtumasta eläkeikään jäljellä olevan ajan laskentatapa muuttuu niin, että tulevan ajan karttuma alenee 50 ja 60 ikävuoden välillä 1,2 prosenttia palkasta vuotta kohti ja edelleen 60-65 vuoden välillä 0,8 prosenttia palkasta. Tällä kannustetaan työntöön jatkamista nykyistä pitempään, johon tähdätään myös työkyvyn ylläpidon ja kuntoutuksen tehostamisella. Määräaikainen työkyvyttömyyseläke muutettiin kuntoutustueksi ja osatyökyvyttömyyseläkkeen käyttöä lisätään. Indeksiturvaan otettiin käyttöön kaksi indeksia. Nykyinen tel-indeksi säilyy tarkasteltaessa eläkeen perusteena olevia työansioita, eläkepakkoja ja karttuneita eläkeoikeuksia sekä maksussa olevia eläkkeitä sen kalenterivuoden loppuun, kun työntekijä täyttää 65 vuotta. Tässä indeksissä hinta- ja ansiotason muutokset ovat puolet ja puolet. Tämän jälkeen sovelletaan indeksia, jossa hintatason painokerroin on 0,8 ja ansiotason paino 0,2.

Uudistus säästää jo vuonna 1996 yksityisillä aloilla 1,2 miljardia markkaa ja valtioneläkkeissä 400 miljoonaa markkaa. Tulevina vuosikymmeninä tehdyt päätökset saavat aikaan useiden miljardien säästöjä ja samalla mahdollistaa eläkkeiden maksamisen suurille ikäluokille.

Kansaneläke muutettiin eläkevähenteiseksi

Kansaneläke muutettiin kokonaan eläkevähenteiseksi vuoden 1996 alusta uusissa eläkkeissä. Kansaneläkettä ei enää myönnetä, jos yksinäisen henkilön työeläke I kalleusryhmässä ylittää 5294 mk/kk ja II kalleusryhmässä 5078 mk/kk. Naimisissa olevilla vastaavat rajat ovat I kalleusryhmässä 4670 mk/kk ja II kalleusryhmässä 4488 mk/kk. Vuoden 1996 aikana kansaneläkkeeseen kuuluvat vielä sekä lisä- että pohjaosa, mutta vuonna 1996 alkavissa eläkkeissä pohjaosa on eläkevähenteinen ja sen määrä voi olla 0 markkaa, jos työeläkkeen määrä on em. markkamääriä suurempi. Jo maksussa olevissa eläkkeissä pohjaosa pienenee asteittain niin, että vuonna 1996 pienennys on noin 60 markkaa kuussa ja tämän jälkeen 20 prosenttia vuodessa vuoden 1996 tasosta. Hautausavustus ja puolisolisajärjestelmät poistuvat. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotuksen mukaan lapsikorotusjärjestelmä poistuu vuotta myöhemmin eli 1997 hallituksen esittämän 1996 sijasta. Rintamamieslisään ei tehty muutoksia. Kansaneläkkeeseen tehdään indeksikorotus, joka vastaa lokakuusta 1994 lokakuuhun 1995 tapahtunutta elinkustannusten nousua.

Työmarkkinatukeen alle 20-vuotiaille koulutustakuu

Työmarkkinatuki muuttui alle 20-vuotiaiden osalta niin, että tukeen on oikeus vain henkilöllä, joka osallistuu työvoimapolitiittiseen toimenpiteeseen. Alle 20-vuotiaille työttömille turvataan koulutus- tai harjoittelupaikka. Alle 20 -vuotiaalle ammatillisen koulutuksen saaneelle maksetaan työttömyysaikana työmarkkinatukea. Hallituksen esityksestä antoivat lausuntonsa perustuslaki-, sivistys- ja työasiainvaliokunta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyi lausuntoihin pitäen tärkeänä, että jokaiselle nuorelle tarjotaan mahdollisuus työhön, koulutukseen tai työharjoitteluun, ja että koulutuspaikkoja perustettaessa koulutuksen laatu säilyy korkeana.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten sosiaali- ja terveysvaliokunta piti välttämättömänä muuttaa lakiehdotusta niin, että lain voimaantulotilanteessa 18- ja 19-vuotiailla on oikeus työmarkkinatukeen, mikäli heille ei ole määrääjassa kyetty järjestämään mahdollisuutta osallistua koulutukseen tai muuhun laissa säädettyyn toimenpiteeseen.

Maatalousyrittäjien lomituspalveluihin muutoksia

Maatalousyrittäjien lomituspalveluita muutettiin niin, että lomituspalvelujen saanti edellyttää päätoimista maatalouden harjoittamista ja voimassaolevaa maatalousyrittäjien eläkelaisa tarkoitettua vähimmäiseläketurvaa koskevaa pakollista eläkevakuutusta.

Lomitettavien päivien pituus muutettiin määriteltäväksi työtunteina. Maatalousyrittäjät voivat oman valintansa mukaan järjestää lomituksensa itse tai käyttää kunnan tarjoamaa lomituspalvelua. Valinta on tilakohtainen. Kunnan palveluja käyttävän maatalousyrittäjän vuosilomaan saa kuulua enintään kolme sunnuntaita.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintoa muutettiin niin, että tehtävät siirtyivät lääninhallituksilta ja sosiaali- ja terveysministeriöltä maatalousyrittäjien eläkelaitokselle.

TYÖASIAINVALIOKUNTA

Työasiainvaliokunnan puheenjohtajana toimi sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän jäsen **Reijo Lindroos**.

Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen etuudet ennallaan

Työasiainvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti eduskunta hylkäsi lepäämään jätetyn edellisen hallituksen esityksen (HE 240/1993vp), jolla työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden ateria- ja matkakustannuksista maksettavasta ylläpitokorvauksesta luovuttaisiin.

Työaikalakeja uudistettiin

Työaikalakia sekä kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalakia muutettiin siten, että valtakunnallisella työehtosopimuksella voidaan poiketa moottoriajoneuvojen kuljettajien

enimmäistyöaika, viikkolepoa ja vuorokautista lepoaika ja työtuntijärjestelmän laatimisvelvollisuutta koskevien lakien säännöksistä. Muutokset mahdollistivat tieliikenteen sosiaalilainsäädännön yhdenmukaistamisesta annetun EU:n ministerineuvoston asetuksen ja työaikalainsäädännön rinnakkaisesta ja päällekkäisestä soveltamisesta aiheutuvien ongelmien poistamisen.

Vuorotteluvapaajärjestelmä luotiin helpottamaan työttömyyttä ja työssäkäyvien työtaakkaa

Hallitus antoi esityksen määräaikaisesta laista, jolla on tarkoitus kokeilla nk. vuorotteluvapaata. Vuorotteluvapaakokeilun tavoitteena on työttömyyden torjunnan ohella työelämän laadun kohentaminen. Työelämässä mukana olevien henkilöiden työtaakka on kasvanut yhtä aikaa työttömyyden kanssa. Ylitöiden määrä on jo korkeasuhteeseen tasolla. Ilmoitettujen ja rekisteröityjen ylityötuntien määrä ei sekään kerro kaikkea. Ylimääräistä työtä tehdään myös ilman lain ja sopimusten mukaisia korvauksia, työajan pidentymisen lisäksi työmäärät ovat kasvaneet. Työssä olevat tarvitsevat aikaa kuntoutukseen, koulutukseen ja lepoon.

Esitetyssä vuorotteluvapaajärjestelmässä kokoaikaisessa työssä olevilla on oikeus jäädä 90 - 359 päivän ajaksi vapaalle, mikäli hän on ollut yhtäjaksoisesti vähintään yhden vuoden ajan. Vapaa-ajan käyttötarkoitusta ei ole rajoitettu, se voi olla opiskelua, omaisten hoitoa, koulutusta tai lomaa. Vuorotteluvapaalle jäävä henkilö saa vapaa-ajalta korvausta, jonka suuruus on 60% siitä työttömyyspäivärahasta, johon hänellä olisi oikeus työttömänä. Korvauksella on kuitenkin katto: se ei saa ylittää 4.500 markkaa kuukaudessa. Vuorotteluvapaata koulutukseen käyttävällä olisi tämän lisäksi mahdollisuus saada osittaista ammattikoulutusrahaa koulutus- ja erorahaston tai eroraha-asetuksen määräysten mukaisesti. Koulutusraha olisi tuhat markkaa ja se olisi verotonta tuloa.

Työasiainvaliokunta kävi keskustelua mm. vuorotteluvapaakorvauksen tasosta, mutta päätyi pääpiirteittäin hallituksen esityksen mukaiseen malliin.

Henkilöstörahasot houkuttelevammiksi

Henkilöstörahasotlakia muutettiin siten, että rahastoon kertyneitä jäsenosuuksia voi nostaa jo viiden vuoden kuluttua jäsenyyden alkamisesta. Aiemmassa laissa vähimmäisaika oli kymmenen vuotta. Vuosittain nostettavissa oleva rahasto-osuus korotettiin kymmenestä 15 prosenttiin. Rahasto-osuuden suorittamista eräissä irtisanomistapauksissa nopeutettiin. Kun henkilöstörahasotien perustamista ja hallinnointia samalla helpotettiin, on niiden käyttö osana kannustavaa palkkausta entistä helpompaa.

Irtisanomisaikojen lyhennettiin

Työsopimuslain (ja merimieslain) mukaan määräytyviä työsopimusten irtisanomisaikojen lyhennettiin. Enintään vuoden kestäneissä työsuhteissa työnantajan on noudatettava aiemman kahden kuukauden irtisanomisaajan sijasta yhden kuukauden irtisanomisaikaa. Työntekijöiden asemaa parannettiin paitsi lyhentämällä irtisanomisaikaa kuukaudesta 14

vuorokauteen myös antamalla työntekijöille oikeus irtisanoutua 200 kalenteripäivää jatkuneen lomautuksen jälkeen ja saada tässä yhteydessä palkka irtisanoutumisajalta.

LIIKENNEVALIOKUNTA

Yksityistieavustukset jäädytettiin

Hallitusohjelmaneuvoitteluiden yhteydessä sovittuun säästölistaan perustuen hallitus esitti yksityistä teistä annettua lakia muutettavaksi siten, että yksityisten teiden tienpidon kustannuksiin ei myönnetä valtion avustusta enää vuodelta 1995. Laista ehdotettiin kumottavaksi valtionavustusta koskevat pykälät kokonaisuudessaan.

Voimassa olleen lain mukaan, jos valtio tai kunta on antanut yksityisen tien kunnossapitoon avustusta, muiden kuin tiesakkaiden liikennettä tiellä ei ole voitu kieltää. Tien tekemisavustuksen osalta liikennettä ei ole voitu kieltää kymmeneen vuoteen viimeisen avustuserän nostamisesta lukien. Kun valtionavustukset esityksen mukaan loppuisivat, kumoutuisi myös tämä kieltorajoitus valtionavustuksen osalta. Hallituksen esityksen mukaan tällaista kieltöä ei saisi edelleenkään asettaa, jos kunta avustaa tietä tai on ottanut vastatakseen yksityisen tien kunnossapidosta tai tekemisestä.

Hallituksen esitys kohtasi kuitenkin eduskunnassa ja etenkin sen liikennevaliokunnassa niin voimakkaan vastustuksen, että yksityisteistä annettua lakia ei loppujen lopuksi muutettu siten, että valtionavustusta koskevat säännökset olisi kumottu, vaan ne jäivät voimaan harkinnanvaraisina. Samalla päätettiin kuitenkin, että valtiontaloudellisen säästön aikaan saamiseksi valtion talousarvioon ei sisällytetty määrärahoja yksityisteiden valtionavustuksiin.

Autorekisterikeskuksesta muodostettiin osakeyhtiö

Hallituksen esityksen mukaisesti Autorekisterikeskus päätettiin muuttaa osakeyhtiöksi. lailla valtioneuvosto oikeutettiin luovuttamaan valtion liikelaitoksena toimivan Autorekisterikeskuksen liiketoimintaa ja hallinnassa olevaa omaisuutta perustettavalle osakeyhtiölle, jonka toimialana olisivat ajoneuvojen katsastuspalvelut ja muu niiden yhteyteen soveltuva liiketoiminta. Yhtiö jatkaa pääosaa Autorekisterikeskuksen toiminnasta. Yhtiön tehtäväksi säädettiin lisäksi vielä vuoden 1996 ajaksi kuljettajatutkintojen vastaanottotehtävät.

Viranomaisluonteiset tieliikenteen tietojärjestelmään, ajoneuvojen ja ajokorttien rekisteröintiin sekä ajoneuvoverotukseen liittyvät Autorekisterikeskuksen nykyiset tehtävät siirretään liikelaitoksen yhtiöittämissä yhteydessä valtion viranomaistoiminnoiksi. Nämä toiminnot yhdistetään eräitä muita tieliikenteeseen liittyviä viranomaistehtäviä hoitavan ajoneuvohallinnon kanssa uudeksi virastoksi, jonka nimi on ajoneuvohallintokeskus.

Hallituksen esityksellä muutettiin ajoneuvojen katsastustehtävien toimiluvista annettu laki ja säädettiin uusi laki ajoneuvojen katsastus- ja rekisteröintitehtävien toimiluvista. Merkittävimmät muutokset koskevat riippumattomuussäännösten uudistamista sekä asiantuntemusvaatimuksen nostamista.

Esityksellä muutettiin lisäksi tieliikenteen tietojärjestelmästä annettua lakia siten, että tietojen luovuttaminen määritellään aiempaa täsmällisemmin.

Liikennevaliokunta muutti hallituksen esitystä useilta kohdin ja edellytti mm., että Autorekisterikeskuksen yhtiöittämisen jälkeen varmistetaan riittävä ja liikenneturvallisuuden takaava palvelutaso valtakunnan eri osissa.

PUOLUSTUSVALIOKUNTA

Valiokunta ei hyväksynyt turvallisuuspoliittista selontekoa kaikilta osin

Puolustusvaliokunnan lausunnossa yhdyttiin hallituksen turvallisuuspoliittisessa selonteossa (ks. Edellä ulkoasiainvaliokunnan yhteydessä) näkemyksiin Suomen liittoutumattomuudesta ja omaehtoista puolustuksesta. Eniten huomiota herätti kuitenkin valiokunnan kielteinen suhtautuminen nk. laajennettuun rauhanturvaamiseen. Puolustusvaliokunta asettui tältä vastustamaan hallituksen turvallisuuspoliittista selontekoa peläten, että suomalaisille rauhanturvajoukoille annettava oikeus asevoiman aiempaa laajempaa käyttöön vaikeuttaisi Suomen osallistumista perinteiseen rauhanturvaamistoimintaan. Valiokunta kiinnitti niinkään erityistä huomiota nk. valmiusjoukkokysymykseen. Valiokunnan mukaan laajennettuun rauhanturvaamistoimintaan koulutettava ja varustettava valmiusjoukko veisi voimavaroja Suomen omalta maanpuolustukselta.

YMPÄRISTÖVALIOKUNTA

Vesilakia muutettiin

Vesistöön uitosta jääneiden, haittaa aiheuttavien uppopuiden poistamista helpotettiin. Lakiuudistusta ennen uppopuita oli säännelty lähinnä omaisuutena, ei mahdollisena ympäristöhaitana. Uitosta vesistöön pitkien aikojen kuluessa jääneet uppopuut saattavat muodostaa merkittävän haitan vesistön käytölle.

Valiokunta katsoi, että uppotukkien ja muiden uittojätteiden vesistöistä poistaminen ei saa johtaa vesioikeuden lupaa vaativiin seuraamuksiin, eli vesistön pilaantumiseen, vesiluonnon tai sen toiminnan vahingolliseen muuttumiseen tai vaaraan terveydelle. Alueellisille ympäristökeskuksille ei tullut uittojätteiden poistovelvollisuutta vaan poistaminen jäi niiden harkintaan. Uittojätteiden poistaminen turvataan taloudellisesti maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta.

Vesilakiin tehtiin tarkistuksia myös Euroopan unionin jäsenyyden vaatimusten, pohjavettä koskevien säännösten ja joidenkin teknisten menettelytapojen osalta.

Maastoliikennelaki hyväksyttiin

Maastoliikennelain uudistamisen tavoitteena oli ohjata moottorikelkkailu mahdollisimman paljon kelkkailureiteille ja toisaalta lisätä mahdollisuuksia puuttua niin sanottuun villiin

kelkkailuun. Lain soveltamisala ulotettiin koskemaan maa-alueiden lisäksi myös jääpeitteisiä vesialueita. Puistoissa pysäköimisen valvonta annettiin poliisin lisäksi myös kunnallisille pysäköinninvalvojille. Moottorikelkkailureittien perustamisen edistämiseksi reitin pitäjän vastuuta reitin käyttäjiä kohtaan lievennettiin. Maastossa ajaminen tapahtuu pääsääntöisesti omalla vastuulla.

Ympäristövaliokunta esitti poikkeuksia maanomistajan luvan vaatimiseen moottorikelkalla maastossa liikuttaessa. Poikkeukset koskevat poronhoitotyötä ja ammattimaista metsätaloustyötä.

Valiokunta muutti niinikään moottorikelkan kuljettajan ikärajan maastossa kuljettaessa lakiesityksen 12 vuodesta 15 vuoteen. Perusteluina esitettiin, että nykyisten moottorikelkkojen hallinta vaatii voimaa ja taitoa. Moottorikelkan kuljettamiseen teillä ja moottorikelkkailureiteillä vaaditaan 15 vuoden ikä, samoin rikosoikeudellisen vastuun ikäraja on 15 vuotta.

Valiokunta katsoi myös, että yhtenäisen moottorikelkkailureitin aikaansaamiseksi voi olla tarpeen perustaa reittejä myös erämaa-alueille. Erämaa-alueille reittejä voidaan perustaa päättämällä siitä alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

Maastoliikennelain käsittelyn yhteydessä otettiin kantaa myös moottorikelkkojen tunnistamiseen. Kalastuksen ja metsästyksen, maastoliikennelain sekä ympäristöön kohdistuvien rikosten valvonnan kannalta moottorikelkkojen telamerkintää pidettiin sopivana nykyaikaisena menetelmänä. Ympäristövaliokunta katsoi kuitenkin vastoin lakiesityksen perusteluissa otettua kantaa, että telamerkinnän käyttöönottoa tulee vielä selvittää. Telamerkintään liittyy vielä monia ongelmia, kuten menetelmän tekninen toteutus, hinta sekä intimitteetti- ja tietosuojaan liittyvät kysymykset.